

# Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXI.      Wydana i rozesłana dnia 11. września 1900.

---

**Treść:** *Nr* 145. Rozporządzenie, dotyczące się wykonania spisu ludności w roku 1901.

---

**145.****Rozporządzenie Ministerstwa  
spraw wewnętrznych z dnia  
25. sierpnia 1900,****tyczące się wykonania spisu ludności  
w roku 1901.**

Oдноśnie do ustawy z dnia 29. marca 1869, Dz. u. p. Nr. 67 o spisie ludności i do ustępu końcowego §. 14go przepisu do tejże ustawy dołączonego, postanawia się, że do wykonania spisu ludności, który odbyć się ma w roku 1901, podług stanu z dnia 31. grudnia 1900, użyte być mają formularze poniżej zamieszczone i że w tym względzie trzymać się należy instrukcyi do nich dołączonych.

Celem wygotowania przeglądów, których pomocą formularzy koncentracyjnych nie można albo zgoła sporządzić, albo ze ściśłością potrzebną do celów administracyi i nauki, wszystkie szczegóły

zawarte w kartach oznajmień i arkuszach spisowych przeniesione będą w c. k. Centralnej Komisyi statystycznej, po uskutecznieniu spisu ludności i po wygotowaniu przeglądów przepisanych instrukcją o spisie ludności, do arkuszy liczebnych i opracowana będzie statystyka mieszkań i domów.

W tym celu rozporządza się niniejszem, że wszystkie karty oznajmienia i arkusze spisowe, arkusze okładowe do kart oznajmienia i arkusze zbiorowe, kwestyonaryusze tyczące się domów, jakoteż mieszkań i lokali przemysłowych, tudzież przeglądy miejscowe i gminne mają być odesłane, po zamknięciu spisu i po sporządzeniu przeglądów przepisanych w instrukcyi o spisie ludności, do c. k. Centralnej Komisyi statystycznej.

Termin do tego, tudzież bliższe postanowienia co do sposobu przesłania wzmiankowanych aktów spisowych zarządzi Ministerstwo spraw wewnętrznych w stosownym czasie.

**Koerber r. w.**



Kraj: . . . . .  
 Powiat polityczny: . . . . .  
 Gmina miejscowa: . . . . .

Osada: . . . . .  
 Ulica lub plac: . . . . .  
 Nr. domu: . . . . .  
 Nr. mieszkania: . . . . .



## I.


## Karta oznajmienia

do

obliczenia ludności i najważniejszych zwierząt użytkowych domowych podług stanu z dnia  
 31. grudnia 1900.

(Dla osad, w których stosunki mieszkań mają być w krótkości wykazane.)

-  Przedziałki niniejszej karty oznajmienia wypełniać należy ściśle podług przepisów dołączonej instrukcyi.
-  Porządnie wypełnioną kartę oznajmienia oddać należy właścicielowi domu lub jego pełnomocnikowi dnia 3. stycznia 1901.

 Kto się uchyla od spisu albo czyni nieprawdziwe oznajmienie, albo w jakimkolwiek innym względzie nie czyni zadość obowiązкови ciążącemu na nim w myśl przepisu o wykonaniu spisu ludności, karany będzie grzywnami aż do 40 K lub w razie niemożności zapłacenia, aresztem aż do dni 4.

Po wypełnieniu wewnętrznej strony karty oznajmienia podać należy poniżej: I. zestawienie lokatorów mieszkania i ogólną liczbę osób obecnych, II. szczegóły co do położenia, części składowych i używania mieszkania:

## I. Zestawienie lokatorów mieszkania i ogólna liczba osób obecnych:

1. Członkowie rodziny głównego lokatora (wliczając także jego samego) . . . . .
2. Osoby mieszkające jako podnajemcy . . . . .
3. Noclegujący . . . . .
4. Słudzy wszelkiego rodzaju . . . . .
5. Goście i inne osoby . . . . .

Suma ogólna osób obecnych . . . . .

Liczba  
osób  
obecnych  
podług  
przedziałek 25 i 26

## II. Opis stosunków mieszkania :

1. Gdzie znajduje się mieszkanie?
  - w piwnicy (podziemiu)? . . . . .
  - na przyziomie? . . . . .
  - na przyziomie podwyższonym? . . . . .
  - na półpiętrze? . . . . .
  - na którym piętrze? . . . . .
  - na poddaszu? . . . . .
2. Z ilu części składa się mieszkanie?
  - z pokoi? . . . . .
  - z pokoiów (gabinetów)? . . . . .
  - z przedpokojów? . . . . .
  - z kuchni? . . . . .
3. Czy używa się mieszkania wyłącznie do celów mieszkalnych? . . . . .  
 Czy służy ono także do celów przemysłowych? . . . . .

**Uwaga:** Formularz I ma 4 stronicę, z których pierwsza odpowiada stronicę 305 Dz. u. p., obie wewnętrzne, stronicom 306 i 307 Dz. u. p. a czwarta stronicę 308 Dz. u. p.





[illegible]

**Szczegóły o stanie bydła na następującej stronie.**

Zniesienie względnie suma...

Suma ogólna obecnych (z przedziałki 25 i 26).....







Kraj: . . . . . Powiat polityczny: . . . . . Gmina miejscowa: . . . . . Osada: . . . . . Ulica lub plac: . . . . . Nr. domu: . . . . . Nr. mieszkania: . . . . .

## II.

# Karta oznajmienia

**do obliczenia ludności i najważniejszych zwierząt użytkowych domowych podług stanu  
z dnia 31. grudnia 1900.**

(Dla osad, w których stosunki mieszkań mają być obszernie wykazane i dla osad, w których zgola nie wykazuje się stosunków mieszkań.)

☛ Kto się uchyla od spisu, albo czyni nieprawdziwe oznajmienie, albo w jakimkolwiek innym względzie nie czyni zadość obowiązkom ciążącemu na nim w myśl przepisu o wykonaniu spisu ludności, karany będzie grzywnami aż do 40 K lub w razie niemożności zapłacenia, aresztem aż do 4 dni.

 Przedziałki niniejszej karty oznajmienia wypełniać należy ściśle podług przepisów dołączonej instrukcji.

Porządnie wypełnioną kartę oznajmienia odda należy  
właścicielowi domu lub jego pełnomocnikowi dnia 3. stycz-  
nia 1901.

[illegible]

**Szczegóły o stanie będą na następującej stronie**

Zniesienie, względnie suma...

Suma ogólna obecnych (z przedziałki 25 i 26).....

Dalszy ciąg na następującej stronie.



Liczba błędów, całość składowych, każda podana w instrukcji, całość podana w instrukcji																																																																																												
Nazwisko, to jest nazwisko rodzinne, imię (chrześc.) przy domku szlacheckim 1 stopień szlachectwa			Stosunek pokrewieństwa lub inny stosunek do głównego lokatora, a względnie do podnajemcy			Płeć			Miejsce urodzenia, powiat polityczny, kraj			Prawo swojszczyzny (przynależność), gmina miejscowa, powiat polityczny, kraj, przynależność do państwa			Religia			Stan rodzinny, czy wolny, małżeński, wdowi, czy w sądowej separacji, lub czy ślubny przez rozwód prawnie rozwiązane zostały, ostatni awans tylko co do nie-katolików			Język towarzyski			awód, zatrudnienie, zarobkowanie, przemysł, przedsiębiorstwo, sposób do życia, utrzymanie			Wykonywający samodzielnie rzemiosło, przedsiębiorstwo przemysłowe lub handlowe, tudzież dyrektorowie, administratorowie i wszyscy kierownicy takich przedsiębiorstw mają tu podać z wyrażeniem, czy w zawodzie głównym (Z. G.) czy w zarobkowaniu ubocznym (Z. U.)			Osoby w zawodzie głównym (przedziałki 14 i 15) lub w zarobkowaniu ubocznym (przedziałki 16 i 17) zatrudnione w przemyśle, w przedsiębiorstwie przemysłowym lub handlowym, mają tu podać z wyrażeniem, czy w zawodzie głównym (Z. G.) czy w zarobkowaniu ubocznym (Z. U.)			Umiejętność czytania i pisanie			Dnia 31. grudnia 1900			Miejsce pobytu nie-obecnego, osada, gmina miejscowa, powiat polityczny, kraj			Uwaga																																																		
ustęp 12 instrukcji			ustęp 13 instrukcji			ustęp 14 instrukcji			ustęp 15 instrukcji			ustęp 16 instrukcji			ustęp 17 instrukcji			ustęp 18 instrukcji			ustęp 19 instrukcji			ustęp 20 instrukcji			ustęp 21 instrukcji			ustępy 22 i 23 instrukcji			ustęp 24 instrukcji			ustęp 25 instrukcji			ustęp 26 instrukcji			ustęp 27 instrukcji			ustęp 28 instrukcji			ustęp 29 instrukcji			ustęp 30 instrukcji																																									
1			2			3			4			5			6			7			8			9			10			11			12			13			14			15			16			17			18			19			20			21			22			23			24			25			26			27			28			29			30			31		
Przeniesienie...																																																																																												
Tutaj wpisać należy tylko tak lub nie, adresy podaje się na odwrotnej stronie w odniesieniu do tożsamości "Adresy starych zakładów przemysłowych".																																																																																												
Suma...																																																																																												
Suma ogólna obecnych (z przedziałki 25 i 26).....																																																																																												

Zwierzęta użytkowe domowe. (Porównaj ustęp 31 instrukcji.)	
Ilość zwierząt	
<b>I. Koni, a mianowicie:</b> <b>1. Żrebców:</b> a) niżej 1 roku ..... b) wyżej 1 roku aż do użycia do pracy ..... <b>2. Klaczy:</b> a) żrebných lub ze żrebnými sąciami ..... b) innych klaczy ..... <b>3. Ogierów</b> ..... <b>4. Wałachów bez względu na wiek</b> ..... Razem koni..	<b>II. Rogacizny:</b> <b>1. Jalownika niżej 1 roku:</b> a) byczków (nietrzebionych) ..... b) jałówek ..... c) cielców (trzebionych) ..... <b>2. Byków (nietrzebionych, wyżej 1 roku).....</b> <b>3. Cielic wyżej 1 roku:</b> a) jeszcze nie cielnych ..... b) cielnych ..... <b>4. Krów</b> ..... <b>5. Wółw (trzebionych, wyżej 1 roku aż do 3 lat):</b> a) jeszcze nie używanych do pociągu albo na wypas ..... b) używanych do pociągu ..... c) używanych na wypas ..... wyżej 3 lat: a) używanych do pociągu ..... b) używanych na wypas ..... Razem rogaćizny.
<b>III. Mułosłów, mułw i osłów:</b> <b>1. Mułosłów</b> ..... <b>2. Mułw</b> ..... <b>3. Osłów</b> ..... <b>IV. Kóz bez względu na wiek i płć</b> ..... <b>V. Owiec:</b> <b>1. Jagniąt niżej 1 roku</b> ..... <b>2. Owiec wyżej 1 roku, a mianowicie:</b> a) baranów ..... b) owiec samc. .... c) skopów ..... Razem owiec..	<b>VI. Świń:</b> <b>1. Prosiąt aż do 3 micsięcy</b> ..... <b>2. Warchlaków aż do 1 roku</b> ..... <b>3. Świń wyżej 1 roku, a mianowicie:</b> a) kierzozów ..... b) macior ..... c) innych świń ..... Razem świń.. * <b>VII. Ilość uli</b> ..... <b>VIII. Drobiu:</b> <b>1. Kur.</b> ..... <b>2. Gęsi</b> ..... <b>3. Kaczek</b> ..... <b>4. Innego drobiu</b> .....

[illegible]

Potwierdzam niniejszem, że wszystko co obowiązany byłem umieścić w tej karcie oznajmienia, podałem zgodnie z prawdą

(Miejsce na podpis.)



### III.

## Instrukcja

### o wypełnianiu kart oznajmienia.

(Każdej rodzinie utrzymującej mieszkanie dać należy po jednym egzemplarzu tej instrukcji.)

Zapomocą kart oznajmienia uzyskane być mają wszystkie te szczegóły statystyczne, które są oznaczone w karcie oznajmienia w napisach każdej przedziałki, a które dla dobrze urządzonej administracji państwa, kraju i gminy, jakoteż dla umiejętności, nadzwyczajne mają znaczenie. Dostarczenie tych podstaw spisu ludności zapomocą odpowiedniego wypełnienia pojedynczych przedziałek karty oznajmienia porucza się w większych gminach samym mieszkańcom, a to ze względu na rozszerzone już wszechstronnie pojęcie wielkiego znaczenia spisu ludności i w nadziei, że mieszkańcy spełnią chętnie ten obowiązek obywatelski.

Każda rodzina utrzymująca mieszkanie jest obowiązana wypełnić jedną kartę oznajmienia. Osoby żyjące samotnie, jeżeli zajmują osobne mieszkanie, uważa się także za osobną rodzinę. Wszakże najemców, którzy w pewnym domu utrzymują lokal do wykonywania swego zawodu lub przemysłu, ale tamże nie mieszkają, nie uważa się z tego właśnie powodu za rodziny utrzymujące mieszkanie.

Jeżeli rodzina utrzymująca mieszkanie składa się z tak wielu osób, że na ich spisanie w jednej karcie oznajmienia nie wystarczają rubryki poprzeczne policzbowane, natenczas użyć należy dwóch, a według potrzeby także i więcej kart oznajmienia, które właściciel domu lub jego pełnomocnik ma wydać.

Ponieważ według przepisu o spisie ludności czynne wojsko spisać mają władze wojskowe, przeto dołączona karta oznajmienia nie jest przeznaczona do spisania wojska czynnego.

Oddział 1. { Takie osoby należące do czynnego wojska, które w karcie oznajmienia zapisać trzeba jako lokatorów głównych, członków rodziny albo jako współuczestników mieszkania, wymienić należy przez zapisanie ich nazwiska i stopnia tylko w przedziałce 2, w dalszych zaś przedziałkach 3—31 nie należy żadnych szczegółów co do tych osób wpisywać.

Oddział 2. { Do wojska czynnego należą wszystkie osoby zostające w poczcie c. i k. wojska, w c. i k. marynarce wojennej, c. k. obronie krajowej i królewsko-węgierskiej obronie krajowej (oficerowie broni, kapelanie, audytorowie, lekarze, rachmistrze oddziałów, urzędnicy, pobierający płacę miesięczną do żadnej klasy stopniowej nie zaliczeni i szeregowcy), stale lub czasowo służbę wojskową pełniące lub będące czasowo na urlopie; z osób pobierających płacę miesięczną także te, które zostają na urlopie z płacą poczekalną lub bez płacy. Za będących czasowo na urlopie uważa się te osoby zostające w poczcie c. i k. wojska, w c. i k. marynarce wojennej, c. k. obronie krajowej i królewsko-węgierskiej obronie krajowej, które uzyskały urlop na czas ogra-

#### Ustęp 1.

Współdziałanie mieszkańców większych gmin przy spisie ludności.

#### Ustęp 2.

Którzy mieszkańcy wypełnić mają kartę oznajmienia.

#### Ustęp 3.

Użycie więcej jak jednej karty oznajmienia.

#### Ustęp 4.

Spisanie wojska czynnego przez władze wojskowe i przepis na wypadek, gdyby było potrzeba zapisać czynnych wojskowych w karcie oznajmienia.

nieczony i mogą pod tym względem wylegitymować się w krajach tutejszych pozwoleniem na urlop (cedułą urlopową), za granicą zaś paszportem.

Nadmienia się, że oddziały wojskowe zakładów hodowli koni, korpus straży wojskowej c. k. sądów cywilnych w Wiedniu i korpus straży policyjnej wojskowej należą do związku c. i k. wojska.

Przeto nie należą do wojska czynnego:

## Oddział 2.

Wszystkie osoby z pocztu wojska, marynarki wojennej i obu obron krajowych, zostające w stosunku nie czynnym, to jest na stałym urlopie, w nieczynnej rezerwie, obronie krajowej, rezerwie zasobowej lub obronie morskiej; również wojskowi zostający w stanie spoczynku lub w stosunku odstawnym, inwalidzi pobierający zaopatrzenie a nie mieszkający w domach dla inwalidów wojskowych, nakoniec emeryci wojskowi i emeryci obrony krajowej.

Oficerowie i szeregowcy żandarmeryi mają być spisani tak samo jak osoby cywilne.

Wszyscy wojskowi należący do stanu nie czynnego, jakoteż żandarmi, obowiązani są wypełnić kartę oznajmienia tak samo jak osoby cywilne.

### Ustęp 5.

Kto ma wypełnić i potwierdzić kartę oznajmienia.

Lokator główny obowiązany jest kartę oznajmienia co do siebie samego, członków rodziny, sług, podnajemców, noclegujących itp. albo sam wypełnić, albo polecić to komu innemu; w każdym jednak razie winien sam lokator główny podpisem własnoręcznym potwierdzić dokładne i całkowite wypełnienie. Jeżeli lokator główny nie umie pisać, albo, jeżeli z powodu ciężkiej choroby lub innych przyczyn nie może położyć swego podpisu, obowiązek potwierdzenia przechodzi na właściciela domu lub jego pełnomocnika. W razie, jeżeli lokator główny nie umie pisać lub dla innych szczególnych przyczyn nie może wypełnić karty oznajmienia i nie może także użyć do tego kogoś umiejącego pisać, właściciel domu lub jego pełnomocnik obowiązani są wypełnić całą kartę oznajmienia. Obowiązek ten ciąży na właścicielu domu lub jego pełnomocniku także co do wszystkich nieobecnych lokatorów. Jeżeli co do nieobecnych lokatorów nie można prócz ich nazwisk podać innych szczegółów, trzeba o tem nadmienić w karcie oznajmienia.

### Ustęp 6.

Spisanie osób mających mieszkania w rozmaitych miejscach.

Takich lokatorów, którzy mają mieszkania w rozmaitych miejscach, np. latem mieszkają na wsi a zimą w mieście, spisać trzeba tylko w tem mieszkaniu, w którym znajdowały się dnia 31. grudnia 1900.

### Ustęp 7.

Przepis na wypadek, gdyby właściciel domu lub jego pełnomocnik mieszkał w domu sam jeden.

Gdyby właściciel domu lub jego pełnomocnik mieszkał w domu sam jeden, okoliczność tę potwierdzić powinien przy końcu swojej własnej karty oznajmienia.

### Ustęp 8.

Trzymanie potrzebnych dokumentów w pogotowiu i dołączenie metryk urodzenia krajowców płci męskiej urodzonych w latach 1881 do 1891.

Dokumenty potrzebne do wypełnienia karty oznajmienia (metryki urodzin i zaślubin, świadectwa swojszczyzny, książeczki służbowe, paszporty itd.) mieć należy w pogotowiu nawet po oddaniu karty oznajmienia, aby przełożony gminy lub urzędnik pełniący rewizję spisu mógł je przejrzeć.

Co do krajowców płci męskiej urodzonych w latach 1881 aż do roku 1891 włącznie, przytwierdzić należy do każdej karty oznajmienia, w której taki tutejszy krajowiec przy spisie ludności osady po raz pierwszy zapisany został, wyciąg z księgi urodzonych, albo uwierzytelniony odpis metryki urodzenia odnoszący się do niego.



Za krajowców uważa się owe osoby, które mają prawo swojszczyzny w królestwach i w krajach w Radzie państwa reprezentowanych (Czechy, Galicya, Dalmacya, Austrya poniżej Anizy, Austrya powyżej Anizy, Salzburg, Morawia, Śląsk, Bukowina, Styrya, Karyntya, Tyrol, Vorarlberg, Tryest z okręgiem, Gorycya i Gradyska, Istria).

Ponieważ dla uniknienia, aby kogo nie zapisano dwa razy i dla zapobieżenia innym niedokładnościom, szczegółły zapisać się mające w karcie oznajmienia odnosić się muszą do terminu ściśle oznaczonego i w tym celu zarządzonej został spis ludności podług stanu z dnia 31. grudnia 1900, przeto, wypełniając przedziały karty oznajmienia ciągle ten dzień trzeba mieć na względzie; dlatego na przykład dziecka, które urodziło się po tymże dniu a przed wygotowaniem karty oznajmienia, nie trzeba wciągać do karty oznajmienia; człowieka zaś, który zmarł po 31. grudnia 1900 a przed wypełnieniem karty oznajmienia, trzeba w karcie oznajmienia zapisać ze wszystkimi szczegółami; tego, który dnia 31. grudnia 1900 używał mieszkania, ale w dniu wypełniania karty oznajmienia był już nieobecny, zapisać trzeba nie jako nieobecnego, lecz jako obecnego.

Po dokonaniu zapisaniu i opisanu w karcie oznajmienia wszystkich osób, które liczone być mają, winien lokator główny zsumować zapiski znajdujące się w przedziałkach 25 i 26 karty oznajmienia, a z tych obu sum wynikającą ogólną sumę pod tymi przedziałkami (jako ogólną liczbę obecnych) zapisać. Jeśli dla jednej rodziny użyć musiano kilku kart oznajmienia (ustęp 3), natenczas sumę podać należy na ostatniej karcie oznajmienia.

W tych większych osadach, w których łącznie ze spisem ludności także stosunki mieszkań mają być w krótkości wykazywane, używa się formularza I, który na pierwszej zewnętrznej stronie karty oznajmienia zawiera także pytania co do składu osobowego lokatorów mieszkania i ogólnej liczby osób obecnych, jakoteż co do położenia, części składowych i używania mieszkania. Także i te szczegółły wpisać należy dopiero po wypełnieniu wewnętrznej strony karty oznajmienia I.

W tych wielkich lub przemysłowych miastach (Wiedeń, Floridsdorf, Linz z przedmieściami Lustenau i Waldegg, Urfahr, Praga z przedmieściami Smichów, Karlin, Winohrady królewskie i Żyżków, Liberec z przedmieściami Rosenthal I. i II. część, Franzensdorf, Johannesthal, Paulsdorf Stary i Nowy, Pilzeń, Lwów, Kraków z Podgórzem, Graz, Tryest miasto z przedmieściami z wliczeniem Servoli [z wyłączeniem obszaru „le ville dell' Altipiano”] i Berno), w których łącznie ze spisaniem ludności także stosunki mieszkań mają być obszernie wykazane, używa się do tego wykazania mieszkań osobnych formularzy nie połączonych z kartą oznajmienia II, mianowicie kwestyonariusza tycaącego się mieszkań i lokali przemysłowych (formularz V) i kwestyonariusza tycaącego się domów (formularz VI), z których jednak lokatorowie wypełnić mają i oddać dnia 3. stycznia 1901 razem z kartą oznajmienia właścicielowi domu lub jego pełnomocnikowi tylko formularz V.

Przeto w tych osadach, w których używa się karty oznajmienia II szczegółów tycaących się stosunków mieszkań, nie trzeba w żadnym razie podawać w karcie oznajmienia.

#### Ustęp 9.

Wypełnić trzeba kartę oznajmienia ściśle podług stanu z dnia 31. grudnia 1900.

#### Ustęp 10.

Obliczenie i podanie ogólnej liczby obecnych mieszkańców; opis stosunków mieszkania w większych osadach.

**Wypełniając pojedyncze przedziały karty oznajmienia mieć trzeba na względzie ściśle co następuje:**

**Do przedziały 1.** W tej przedziały są wydrukowane liczby bieżące odnoszące się do osób, które w myśl dalszych uwag w przedziały 2 wpisane być mają. Do wpisania szczegółów tycaących się każdej osoby, przeznaczony jest wiersz należący do odnośnej liczby.

#### Ustęp 11.

Bieżąca liczba osób.

Przeto w przedziałce 1 nie trzeba w ogóle wpisywać; wpisuje się tylko w tym przypadku, gdy w mieszkaniu oznaczonym tylko jednym numerem mieszczą się dwa lub więcej gospodarstw całkiem od siebie niezawisłych.

W przypadku tym do liczby bieżącej członków gospodarstwa na drugim miejscu zapisanego przydać głoskę *a* (a więc np. 6 *a*, 7 *a*, 8 *a* itd.), a względnie do liczby bieżącej członków gospodarstwa na trzecim miejscu zapisanego, głoskę *b* (a więc np. 10 *b*, 11 *b*, 12 *b* itd.).

#### Ustęp 12.

Nazwisko i porządek wpisywania

**Do przedziałki 2.** W przedziałce tej wpisani być mają w następującym porządku:

1. lokator główny;
2. jego małżonka;
3. wszyscy synowie i córki, będący uczestnikami mieszkania;
4. ci synowie i te córki jeszcze stanu wolnego, nie będący uczestnikami mieszkania, którzy nie są jeszcze własnowolni (pełnoletni lub uznani za pełnoletnich), chociażby przez czas dłuższy (stałe) byli nieobecni, np. z powodu nauki, służby, wędrowności, czynnej służby wojskowej itp.;
5. wszyscy inni razem mieszkający krewni, powinowaci lub inni członkowie rodziny;
6. goście czasowo obecni, a mianowicie tak członkowie rodziny jak i inne osoby;
7. osoby, które od lokatora głównego pobierają płacę lub zarobek, a zarazem są uczestnikami mieszkania, jak np. wychowawcy i wychowawczynie, słudzy i pomocnicy (czeladnicy, subjekci, uczniowie itd.);
8. podnajemcy mieszkania, noclegujący (mający nocleg) itp. se swymi krewnymi i służbą w tym samym porządku i z zachowaniem tych samych przepisów, co główni mieszkańcy.

Za podnajemców uważać należy takie osoby, które otrzymały w podnajmie od lokatora głównego pewną miejscowo odgranieczoną część mieszkania (pokój, gabinet itp.), za noclegujących zaś uważać należy te osoby, które dostają za opłatą tylko miejsce do spania.

Jeżeli w przedziałce 2 zapisać wypadnie osoby, należące do wojska czynnego, trzymać się należy tego, co powiedziano w ustępie 4 oddział 1.

Jeżeli małżonkowie separowani są sądownie, małżonka, który nie używa mieszkania, nie należy zapisywać w karcie oznajmienia, ani też dzieci, które mu sąd oddał.

Osoby, używające zwykle mieszkania lokatora głównego lub podnajmującego zapisać należy w karcie oznajmienia nawet wtedy, gdy są czasowo nieobecne, np. gdy są w podróży, w szpitalu itp.

Każda rodzina zapisana być powinna w tym porządku, który tutaj jest podany a więc także wtedy, gdy w mieszkaniu oznaczonym jednym numerem mieści się dwa lub więcej gospodarstw całkiem od siebie niezawisłych. (Porówn. ustęp 11).

#### Ustęp 13.

Stosunek do lokatora głównego.

**Do przedziałki 3.** Tu podać należy dokładnie stosunek pokrewieństwa, lub inny stosunek każdej pojedynczej w przedziałce 2 zapisanej osoby do lokatora głównego. Tego ostatniego oznacza się jako „lokatora głównego“. Co do każdej innej osoby podać należy, czy jest jego żoną, synem, córką, ojcem, matką, bratem, siostrą itp.; czy jest jego gościem, czy zostaje na utrzymaniu lub w kcie, czy znajduje się u niego w stosunku odpłatnym



lub służbowym, np. jako wychowawca, pomocnik, sługa itp., czy wreszcie jest podnajemcą, noclegującym itp. u lokatora głównego, lub czy należy do domowników podnajemcy. W tym ostatnim wypadku wykazać należy stosunek do podnajemcy w taki sam sposób, jak to polecono co do głównych lokatorów, a więc np. siostra, syn podnajemcy. Mieszkańców zakładu do wspólnego pobytu oznaczyć należy stosownie do rodzaju zakładu jako wychowanców, zakonników, chorych, więźniów, gości (hoteiowych, gospodnich) itp.

**Do przedziałki 4 i 5.** Przy każdej w przedziałce 2 zapisanej osobie płci męskiej należy w przedziałce 4, zaś przy każdej tamże zapisanej osobie płci żeńskiej w przedziałce 5, wpisać liczbę 1.

**Do przedziałki 6, 7 i 8.** Jeżeli dnia, miesiąca lub roku urodzenia nie można podać dokładnie, wpisać należy przynajmniej najbardziej zbliżony dzień, względnie miesiąc i rok urodzenia.

**Do przedziałki 9.** Co do osób urodzonych w obszarze królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, podać trzeba nie tylko ich miejsce urodzenia, lecz także powiat polityczny i kraj. Co do osób urodzonych w krajach korony węgierskiej, podać należy miejsce urodzenia, komitat i kraj, w którym ten komitat leży: Węgry, Kroacya-Sławonia lub Rjecka z okragiem. Co do osób urodzonych w Bośni i Hercegowinie, podać należy oprócz miejsca urodzenia dotyczący obwód i te kraje. Co do osób urodzonych za granicą, podać należy miejsce urodzenia, okrag administracyjny (okrag rządowy, departament itp.) i państwo rodzinne, np. Bawarya, Francya itp.

**Do przedziałki 10.** Na zasadzie §. 14 przepisu o wykonaniu spisu ludności, zapisać trzeba jako tubylców gminy miejscowej, do której osada należy, nie tylko posiadających tam prawo swojszczyzny, lecz także tych obywateli austriackich, tamże obecnych, o których niewiadomo, w której gminie miejscowej uważani być mają na zasadzie ustawy o swojszczyźnie za posiadających prawo swojszczyzny. Co do osób, o których nie wiadomo, gdzie mają prawo swojszczyzny, a którym według powyższego wpisać trzeba w przedziałce 10 gminę miejscową pobytu, przydać należy po nazwie tej gminy wyrazy: „na zasadzie §. 14 przepisu o spisie ludności“. Jeżeli osoba, która ma być wpisana, posiada prawo swojszczyzny w innej gminie miejscowej krajów w Radzie państwa reprezentowanych, wymienić trzeba oprócz gminy przynależności także powiat polityczny i kraj.

Jeżeli zaś owa osoba przynależy do krajów korony węgierskiej, wyrazić trzeba z przytoczeniem komitatu, czy ma prawo przynależności w Węgrzech, Kroacyi-Sławonii, lub w Rjece z okragiem. Jeżeli owa osoba przynależy do Bośni lub Hercegowiny, te kraje, a zarazem właściwy obwód miejsca przynależności trzeba wymienić. Co do cudzoziemców wymienić trzeba państwo zagraniczne, np. Bawaryę, Francję itp., a zarazem także właściwy okrag administracyjny (okrag rządowy, departament itp.) miejsca przynależności.

**Do przedziałki 11.** Tutaj wyrazić trzeba, czy osoba jest obrządku rzymsko-katolickiego, grecko-unickiego, ormiańsko-unickiego, starokatolickiego, grecko-wschodniego, ormiańsko-wschodniego, wyznania ewangelicko-augsburskiego (luterskiego), ewangelicko-helweckiego (reformowanego), herrnhuckiego, anglikańskiego, mennonickiego, unitarskiego, lipowańskiego, religii izraelskiej, mahometańskiej itd., lub że jest bezwyznaniowa.

**Do przedziałki 13.** Przedziałkę tę wypełnić trzeba tylko wtedy, gdy się zapisuje osoby, przynależące do krajów w Radzie państwa reprezentowanych. Co do każdej takiej osoby zapisać tu trzeba

**Ustęp 14.**

Płeć.

**Ustęp 15.**

Data urodzenia.

**Ustęp 16.**

Miejsce urodzenia.

**Ustęp 17.**

Swojszczyzna i przynależność do państwa.

**Ustęp 18.**

Wyznanie.

**Ustęp 19.**

Język towarzyski.

język, którego osoba używa w zwykłym obcowaniu, lecz tylko jeden z następujących: niemiecki, czeski-morawski-słowacki, polski, ruski, słoweński, serbski-kroacki, włoski-ladyński, rumuński, węgierski (ten ostatni tylko na Bukowinie).

Co do osób, które z powodu niemowlęstwa, wad cielesnych lub dla braku rozwoju umysłowego, nie używają właściwie żadnego języka, zapisać trzeba ten powyższych języków towarzyskich, który ze względu na stosunki, przyjęte wypada za język towarzyski tychże osób i który ich rodzice lub zastępcy tychże podadzą.

#### Ustęp 20.

Gałąź zawodu głównego.

**Do przedziałki 14.** Zawodem głównym, a dla osób jeder tylko zawód mających, zawodem jedynym jest ten, na którym przeważnie opiera się stanowisko społeczne i z którego ma się zarobek lub przynajmniej jego część największą. Co do wszystkich osób zatrudnionych w jakimś wyraźnym zawodzie lub zarobkowaniu podać go należy jak najdokładniej, iżby można było uczynić właściwy i szczegółowy podział ludności według rodzajów zawodu. Przeto unikać należy tutaj wszelkich wyrażen, które określają tylko zawód w ogólności a podawać zawsze gałąź zawodu, z której płynie zarobek.

Przeto na przykład podawać mają:

Osoby, które w przymocie właścicieli, ofycjalistów, urzędników, dzierżawców, sług, wyrobników lub na innem stanowisku pracują głównie w rolnictwie, rolnictwo — jeżeli głównie w leśnictwie, leśnictwo;

przemysłowcy, fabrykanci, rękodzielnicy, kupcy (i ich funkcyonaryusze; subjekci, kasjerzy, kantorzyści itp.), tudzież ich pomocnicy, robotnicy, uczniowie i wyrobnicy — szczególną gałąź (rodzaj i gatunek) swego rzemiosła, fabrykacyi, handlu lub innego przemysłu, którym się trudnią. Wyrażenia, jak fabrykant, kupiec, robotnik itp. nie byłyby dostateczne, natomiast podać należy zawsze gałąź, kategorię, jak np. fabryka towarów pończosznych, przedziałnia bawełny, handel towarów materiałowych, przedsiębiorstwo bankowe, przedsiębiorstwo ubezpieczeń, konfekcyja odzieży, budowa kolei żelaznych, portów, kanałów. Szczególnie baczyć należy na to, żeby każda osoba, trudniąca się jakimś rzemiosłem, podała dokładnie to rzemiosło; tak więc stolarze, ślusarze itp. podać mają te rzemiosła, chociażby pracowali w browarze, fabryce papieru lub w jakimś innym zakładzie;

urzędnicy publiczni i inni funkcyonaryusze publiczni — szczególną gałąź służby swego urzędowania jako to c. k. urzędnik rządowy, administracyja gminna, administracyja krajowa, c. k. notaryat itp.;

oddający się takzwanym wolnym zawodom — szczególną gałąź zawodu: jako adwokatura, lekarz, malarz, rzeźbiarz, nadto artyści będący malarzami lub rzeźbiarzami mają dodać, że są artystami;

osoby służebne dokładnie rodzaj swoich obowiązków, a więc: czy do posług domowych (np. odźwierny, stróż domu), czy do posług osobistych (u rodziny lub osób pojedynczych np. lokaj, pokojówka itp.), albo czy w rolnictwie, handlu, w gospodzie lub w innym przemyśle;

wyrobnicy, mający zatrudnienie zmienne, podać winni tę gałąź zawodu, w której pracowali podczas spisu ludności (31. grudnia 1900); jeżeli w tym czasie byli bez pracy, podać winni tę gałąź zawodu, której oddawali się przeważnie w ostatnim czasie.



Osoby znajdujące się w szpitalach, klinikach położniczych, domach podrzutek, w domach obłąkanych, jakoteż w więzieniach i aresztach i w wszelkich innych zakładach więziennych, zapisać trzeba w przedziałce 14 a według okoliczności także w 15 podług rodzaju ich zarobkowości, tylko czasowo przerwanej, która jest zapisana w listach tychże zakładów jako stan lub zatrudnienie.

Osoby bez wyraźnego zatrudnienia zawodowego\*) podać winny źródło swojego dochodu na utrzymanie, np. kapitalista, prywatysta, właściciel domu, emeryt, prebendarz, dożywotnik, beneficjent itp. — Odprawieni ze służby wojskowej i urzędnicy mają to podać dopiskiem: w. o. s. (wolny od służby), d. d. (do dyspozycji) albo n. e. (na emeryturze);

osoby, przygotowujące się dopiero do zawodu, podać mają, że są uczniami (lub uczennicami) albo studentami.

Co do małżonek, innych członków rodziny płci żeńskiej, dzieci i wszelkich innych osób mieszkania używających, podać należy zawód w przedziałce 14, jeżeli wykonywują regularnie jakąś czynność zarobkową, która przynosi im pewien dochód na utrzymanie; jeżeli regularnie głowie rodziny w zatrudnieniu pomagają, podać należy gałąź zawodu głowy rodziny. Trudnienia się własnem gospodarstwem nie uważa się za czynność zarobkową.

Tylko jeżeli co do pewnej osoby nie można podać żadnego z powyższych oznaczeń zawodu, przedziałkę 14 wypełnić należy kreską poprzeczną.

**Do przedziałki 15.** Tu podać należy co do każdej osoby, względem której w przedziałce 14 wykazano zawód główny, stanowisko w tym zawodzie głównym, mianowicie stosunek posiadania, służbowy lub robotniczy, by się z tego okazywało, czy dotyczący (lub dotycząca) jest;

**Ustęp 21.**  
Stanowisko w zawodzie głównym.

Samodzielnym a względnie kierownikiem czynności (należałoby więc podać np. właściciel, współwłaściciel, posiadacz, dzierżawca, majster, dyrektor, administrator, adwokat, lekarz, notaryusz itd.);

należy do funkcyjaryuszów biurowych lub nadzorczych w przedsiębiorstwie (należałoby więc podać np. koncypient, sollicytator, rządca, inspektor, prokurysta, buchalter, rachmistrz, kasyer, zawiadowca ruchu, urzędnik ruchu itp.);

zostaje w innym stosunku robotniczym lub służbowym (należałoby więc podać np. czeladnik, pomocnik, uczeń, robotnik fabryczny, pomocnik robotniczy, pacholek, sługa sklepowy, sprzedawca, garson, wyrobnik, roznosiciel, woźnica, stajenny, parobek, dziewczka, kucharka, pokojówka itp.).

Urzędnicy publiczni rządowi, urzędnicy administracji krajowej lub gminnej winni również podać tu zawsze szczególny stopień, stanowisko w gałęzi służby (np. komisarz powiatowy, koncepista skarbowy, radca magistratu itp.).

Co do osób, dzielących mieszkanie z głową rodziny i pomagających tejże regularnie w czynnościach zawodowych, napisać należy w przedziałce 15 „pomaga”. Jednakże pomija się tu pomoc podrzędną lub świadczoną tylko wyjątkowo.

---

\*) Za osoby bez wyraźnego zatrudnienia zawodowego uważać należy w szczególności: kapitalistów, prywatystów, właścicieli domów itp., tudzież małżonki i innych członków rodziny płci żeńskiej, dzieci i wszelkie inne osoby mieszkania używające, jeżeli ich czynność zarobkowa jest tylko podrzędną.

**Ustęp 22.**

Zarobkowanie uboczne.

**Do przedziałki 16 i 17.** Przedziałki te wypełnić należy co do osób, które obok swego zawodu głównego, albo nie mając wyraźnego zawodu,\*) wykonywają tylko ubocznie, bądź w czasie spisu ludności, bądź w innej porze roku czynność zarobkową, na której zasadza się znaczna część ich ogólnego dochodu. — Gałąź zawodu i stanowisko w tym zawodzie podać należy co do zarobkowania ubocznego równie dokładnie jak co do zawodu głównego.

Sposób wykonywania rzemiosła, przedsiębiorstwa przemysłowego i handlowego.

**Do przedziałki 18, 19 i 20.** Osoby wykonywające samodzielnie rzemiosło, przedsiębiorstwo przemysłowe lub handlowe, jakoteż dyrektorowie, administratorowie lub inni kierownicy takich przedsiębiorstw wypełnić mają przedziałkę 18 albo 19 albo 20, stosownie do szczególnego sposobu wykonywania przemysłu. Co do przedsiębiorstw mieszanych, to jest jeżeli przemysł wykonywany jest i koczowniczo (przedziałka 18) i w stałym zakładzie przemysłowym (przedziałka 20), lub nietylko w domu odbiorców za zapłatą (przedziałka 19), lecz także w stałym zakładzie przemysłowym (przedziałka 20) decyduje ten sposób wykonywania, na którym przemysł głównie się zasadza. W przypadkach takich nie zapisuje się przemysłu dwa razy (w przedziałce 18 i 20 albo w przedziałce 19 i 20), lecz zawsze tylko raz, w tej przedziałce, która odpowiada najgłówniejszej formie wykonywania przemysłu.

**Ustęp 23.**

Przemysł samodzielny, wykonywany koczowniczo.

**Do przedziałki 18.** Osoby wykonywujące samodzielnie przedsiębiorstwo handlowe lub jakiś inny przemysł, jeżeli nie wykonywają go w stałej pracowni lub w sklepie, lecz koczowniczo jako obnoścy, firanci itp., wpisać tu mają tak; ale tak wpisać tu mają tylko te osoby, które swoją czynność wykonywają koczowniczo osobiście, np. druciarze, szlifierze itp., nie zaś te, które do sprzedawania towarów używają obnośców (np. sprzedawcy figur gipsowych); również nie mają podawać się za obnośców szwaczki, siodlarze itp., w domu odbiorców za zapłatą pracujący, dla których przeznaczona jest przedziałka 19.

We wszystkich tych przypadkach, w których na pytanie odpowiada się **tak** w przedziałce 18, trzeba jeszcze także podać, czy przemysł ten wykonywa się w zawodzie głównym (przedziałka 14), czy w zarobkowaniu ubocznym (przedziałka 16). Przez skrócenie wpisuje się na oznaczenie zawodu głównego głoski *ZG* a na oznaczenie zatrudnienia ubocznego *ZU*. Gdy więc zachodzi przypadek takiego wykonywania przemysłu w zawodzie głównym, wpisać należy: tak, *ZG*, gdy wykonywa się je w zatrudnieniu ubocznym; tak, *ZU*.

**Ustęp 24.**

Przemysł samodzielny wykonywany po domach.

**Do przedziałki 19.** Przedziałka ta przeznaczona jest dla tych samodzielnych w przedsiębiorstwie handlowym lub jakimkolwiek innym przemysłowym, którzy pracę przemysłową wykonywają za zapłatą w domu odbiorców. Kto więc przedsiębiorstwo lub przemysł swój wykonywa w taki sposób samodzielnie, winien w tej przedziałce napisać **tak**.

We wszystkich tych przypadkach, w których na pytanie przedziałki 19 odpowiada się **tak**, podać nadto należy, czy przemysł ten wykonywa się w zawodzie głównym (przedziałka 14) czy w zarobkowaniu ubocznym (przedziałka 16). Przez skrócenie wpisuje się na oznaczenie zawodu głównego głoski *ZG* a na oznaczenie zarobkowania ubocznego głoski *ZU*. Gdy więc zachodzi przypadek takiego wykonywania przemysłu w zawodzie głównym, wpisać należy; tak, *ZG*, gdy wykonywa się je w zarobkowaniu ubocznym: tak, *ZU*.

\*) Za osoby bez wyraźnego zatrudnienia zawodowego uważać należy w szczególności: kapitalistów, prywatystów, właścicieli domów itp., tudzież małżonki i innych członków rodziny płci żeńskiej, dzieci i wszelkie inne osoby mieszkające, jeżeli ich czynność zarobkowa jest tylko podrzędną.



**Do przedziałki 20.** Wszystkie osoby, wykonywające samodzielnie rzemiosło lub przedsiębiorstwo przemysłowe albo handlowe, wszyscy przedsiębiorcy przedsiębiorstw przewozowych, jakoteż dyrektorowie, administratorowie lub inni kierownicy takich przedsiębiorstw, mają wypełnić przedziałkę 20, jeżeli na pytania przedziałki 18 lub 19 nie odpowiedzieli tak. Jeżeli osoby te nie mają osobnego lokalu przemysłowego (np. samodzielni agenci) mieszkanie uważa się za zakład przemysłowy.

**Ustęp 25.**

Przemysł samodzielny wykonywany w stałym zakładzie przemysłowym.

We wszystkich tych przypadkach, w których na pytanie przedziałki 20, odpowiada się **tak**, podać należy na odwrotnej stronie karty oznajmienia, w oddziale na to przeznaczonym pod napisem „Adresy stałych zakładów przemysłowych“ adres przedsiębiorstwa. Jako adres podaje się tu zawsze siedzibę przedsiębiorstwa, z której takowe jest istotnie kierowane.

Jeżeli ktoś jest przedsiębiorcą lub dyrektorem, administratorem lub kierownikiem kilku takich przedsiębiorstw, podać należy adresy wszystkich tych przedsiębiorstw. Gdy się podaje adres, to jeżeli wykazywane przedsiębiorstwo wykonywa się w zawodzie głównym, „tak“ wpisać należy w przedziałce 7, jeżeli zaś wykonywane jest w zarobkowaniu ubocznym, w przedziałce 8 tego oddziału i nadto trzeba osobno odpowiedzieć na pytanie przedziałki 9.

**Do przedziałki 21.** W pierwszym oddziale tej przedziałki podać mają wszyscy zatrudnieni w rzemiosło, w przedsiębiorstwie przemysłowym lub handlowym (funkcjonariusze handlowi, funkcjonariusze i robotnicy wszelkiej kategorii, jakoteż słudzy i wyrobnicy przemysłowi) nazwisko pracodawcy, tudzież adres domu, z którego przedsiębiorca przemysłowy lub kierownik istotnie kieruje owym przedsiębiorstwem, w którym dotyczący (dotycząca) obecnie (to jest dnia 31. grudnia 1900) jest zatrudniony (na); a więc adres warsztatu, fabryki, biura, sklepu, kantoru itp. Tyczy się to także członków rodziny pracodawcy, jeżeli są zatrudnieni w przedsiębiorstwie przemysłowym głowy rodziny w przymocie funkcjonariuszów, robotników lub w ogóle pracowników.

**Ustęp 26.**

Nazwisko i adres pracodawcy.

We wszystkich tych przypadkach, w których istnieje osobne oznaczenie firmy, trzeba je także podać.

Do adresu domu przydać należy nadto dopisek „ZG“, jeżeli to jest adres pracodawcy do zawodu głównego a „ZU“, jeżeli to jest adres pracodawcy do zarobku ubocznego. Jeżeli osoba zatrudniona w taki sposób w zawodzie głównym lub w zarobkowaniu ubocznym ma kilku pracodawców, podać należy nazwisko i adres tylko najgłówniejszego pracodawcy. Osoby, które zawodu głównego w przedziałce 14 i 15 podanego nie wykonywały dnia 31. grudnia 1900 dlatego, ponieważ w tym czasie nie miały roboty, posady, winny w przedziałce 21 i 22 wpisać zero.

W drugim oddziale przedziałki 21 podać należy jak można najdokładniej rodzaj rzemiosła a względnie przedsiębiorstwa handlowego, gałęzi przemysłu pracodawcy wymienionego w pierwszym oddziale przedziałki 21. Np. olearnia, browar, spedytory, handlarz obrazów, traktownia, towarzystwo omnibusów itd.

Rodzaj rzemiosła a względnie przedsiębiorstwa handlowego, gałęzi przemysłu pracodawcy.

Jeżeli zwykłe oznaczenie nie wystarcza do uwydatnienia kategorii szczególnej, należy ją bliżej określić wymienieniem najważniejszych przedmiotów przetwarzanych lub wytwarzanych albo przedmiotów handlu lub w jakiś inny sposób np. tkalnia wstążek jedwabnych, drukarnia materii bawełnianych, apretura tkanin lnianych, wyrób towarów galanteryjnych metalowych, fabryka machinek do szycia, fabryka lokomotyw, handel towarów galanteryjnych skórzanych itp.

Szczególnie pamiętać należy o tem, że także i w tej przedziałce obok każdego zapisku stać mają głoski *ZG* lub *ZU* podług tego czy zapisek odnosi się do zawodu głównego *ZG* czy do zarobkowania ubocznego *ZU*.

**Do przedziałki 22.** Za plac roboczy lub warsztat uważać tu należy wszystkie te miejsca, w których pracodawca wykonywa rzemiosło, przedsiębiorstwo przemysłowe lub przedsiębiorstwo handlowe; a przeto także wszelkie place fabryczne, budowiska i wszelkie lokale do pracy, spichlerze, magazyny, izby sklepowe i pisarskie, okręty i inne statki, stajnie i wozownie.

Przeto np. woźnice towarzystwa omnibusowego na pytanie przedziałki 22 odpowiedzieć mają zawsze „tak“.

Jeżeli zatrudnienie zmienia się w ten sposób, że ktoś pracuje czasowo na placu roboczym, w warsztacie pracodawcy, czasowo zaś w swoim własnym mieszkaniu, to na pytanie podane w przedziałce 22 odpowiada się „nie“ tylko w takim razie, jeżeli przeważnie największą część pracy wykonywa się we własnym mieszkaniu.

Nie mający posady lub pracy (obacz ustęp 26 instrukcyi) winni w przedziałce 22 napisać zero.

**Do przedziałki 23 i 24.** Umiejętność czytania i pisania oznacza się w ten sposób, że co do osób umiających i czytać i pisać wpisuje się w przedziałce 23, a co do osób, które wprawdzie pisać nie umieją, ale umieją czytać w przedziałce 24, liczbę 1. Jeżeli liczona osoba nie umie ani czytać ani pisać, kładzie się w obu przedziałkach kreskę poprzeczną.

**Do przedziałki 25 aż do 29.** Jako **czasowo obecne** oznacza się przez wpisanie cyfry 1 w przedziałce 25 te osoby, które dnia 31. grudnia 1900 tylko z powodów przemijających przez czas krótki są obecne w mieszkaniu, w którym się je liczy;

jako **stale obecne** oznacza się w przedziałce 26 te osoby, które w czasie spisu ludności znajdują się w swoich zwykłych mieszkaniach.

Co do każdej osoby stale obecnej, w szczególności zaś co do dzieci w karcie oznajmienia zapisanych, podać nadto należy w przedziałce 27 dokładnie rok, od którego w gminie miejsca spisu dobrowolnie i bez przerwy przebywają.

Za **dobrowolny** uważa się wszelki pobyt, z wyjątkiem pobytu w więzieniach, aresztach i domach dla obłąkanych itp.

Pobyt jest **nieprzestanny**, jeżeli osoba w ciągu podanego czasu nigdy nie opuściła gminy miejsca spisu w zamiarze niepowrócenia do niej.

Przeto nieobecności przemijającej, dobrowolnej (np. z powodu podróży dla przyjemności, wyjazdu na lato, podróży za interesem, pielgrzymki) nie należy uważać za przerwanie pobytu, jeżeli dotyczący zamierzał zatrzymać siedzibę w gminie miejsca pobytu. Także nieobecności w gminie miejsca spisu dla dopełnienia ustawowej powinności służby wojskowej nie uważa się za przerwę pobytu.

Jako **czasowo nieobecne** oznacza się w przedziałce 28 te osoby, które dnia 31. grudnia 1900 tylko dla przemijających powodów przez czas krótki są nieobecne w swoich zwykłych mieszkaniach;

jako **stale nieobecne** w przedziałce 29, te, które dnia 31. grudnia 1900 są nieobecne w swoich zwykłych mieszkaniach, a to na czas dłuższy np. z powodu nauki, wykształcenia zawodowego, służby, terminowania itp.

Przeto co do każdej zapisanej osoby liczba 1 powinna być wstawiona w jednej z czterech przedziałek 25, 26, 28, 29.

#### Ustęp 27.

Bliższe **szczegóły** co do miejsca pracy.

#### Ustęp 28.

Umiejętność czytania i pisania.

#### Ustęp 29.

Obecni.  
Nieobecni.  
Stały pobyt.



**Do przedziałki 30.** Jeżeli osoba nieobecna bawi w innej osadzie, ale do gminy miejsca spisu należącej, wciągnąć trzeba tylko nazwę tej osady, jeżeli zaś osoba nieobecna przebywa w innej gminie miejscowej należącej do jednego z krajów w Radzie państwa reprezentowanych (oddział ostatni ustępu 8 instrukcyi), podać trzeba kraj, powiat polityczny i gminę miejscową. Jeżeli osoba nieobecna przebywa w krajach korony węgierskiej, wykazać trzeba, czy bawi w Węgrzech, w Kroacyi-Sławonii, lub w Rjece z jej okręgiem. Jeżeli osoba nieobecna o którą chodzi, pozostaje w Bośni lub Hercegowinie, te kraje trzeba wymienić. Jeżeli nieobecny przebywa za granicą, wymienić trzeba tylko państwo zagraniczne, np. Bawaryę, Francję, itd.

**Ustęp 30.**

Pobyt nieobecnych.

We względzie wykazania zwierząt użytkowych domowych trzymać się należy ściśle tego pravidła, że szczegóły te odnoszą się wyłącznie tylko do zwierząt znajdujących się w domu, tudzież w budynkach i stajniach do domu należących. Jeżeli zatem zwierzęta są umieszczone w domu (względnie w budynkach i stajniach do niego należących), w którym właściciel zwierząt także mieszka, natenczas on sam wpisać ma do swojej karty oznajmienia szczegóły o zwierzętach użytkowych. W innym wypadku obowiązany jest ów, któremu zwierzęta użytkowe są powierzone, poczynić odpowiednie wpisy w swojej karcie oznajmienia.

**Ustęp 31.**

Instrukcja co do szczegółów o użytkowych zwierzętach domowych i o ich posiadaczach.

Konie zakładów hodowli koni wykazać należy w karcie oznajmienia.

Również wykazać należy w karcie oznajmienia owe konie, które ze strony korpusów wojskowych armii lub obrony krajowej oddane zostały osobom prywatnym do używania.

Inne konie należące do skarbu wojskowego, tudzież konie i zwierzęta juczne, służące na własny użytek oficerów, liczone będą przez władze wojskowe, nie należy ich zatem wpisywać do karty oznajmienia.

## IV.

### Do spisu ludności: wolne od stępli i opłat.

. . . . . syn . . . . .

i . . . . . urodził się . . . . .

(dnia, miesiąca, roku) . . . . .

Wydano w . . . . . dnia . . . . . 19 . .

(Pieczęć.)

Podpis utrzymującego metryki:



## V.

## Kwestyonaryusz dotyczący się mieszkań i lokali użytkowych.

(Do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.)

## Dla osad, w których mieszkania wykazuje się obszernie.

(Wypełnić ma lokator główny i po wypełnieniu najpóźniej aż do 3. stycznia 1901 oddać właścicielowi domu lub jego pełnomocnikowi.)

Co do mieszkań, które dnia 31. grudnia 1900 są nie zajęte, lub zamieszkane tylko przez wojskowych czynnych wyłączonych od spisania przez organa cywilne, odpowiedzi na pytania 1, 2, 7, 8, 9, 10 i 13 napisać ma właściciel domu lub jego zastępca.

Powiat polityczny: . . . . . Ulica, plac: . . . . .  
 Miasto: . . . . . Nr. orientacyjny domu: . . . . .  
 Dzielnica: . . . . . Nr. konskrypcyjny domu: . . . . .

Nr. mieszkania: . . . . .

Nr. lokalu użytkowego: . . . . .

(Jeżeli także i te lokale są ponumerowane.)

Kwestyonaryusz niniejszy dotyczy się mieszkania: . . . . .

" " " " lokalu użytkowego\*): . . . . .

" " " " mieszkania łączącego się bezpośrednio z lokalem użytkowym: . . . . .

(To, co się stosuje, należy podkreślić uderzająco.)

\*) Jeżeli ktoś utrzymuje w jakimś domu kilka oddzielnych lokali użytkowych, co do każdego z tych lokali wypełnić trzeba taki arkusz, nawet wtedy, gdyby lokale te należały do tej samej czynności.

## Pytanie 1.

Gdzie  
znajduje się  
mieszkanie?

{ w piwnicy (podziemiu)? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 { na przyziomie (parterze)? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 { na przyziomie podwyższonym? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 { na półpiętrze? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 { na którym piętrze? . . . . .  
 { na poddaszu? (Tak czy Nie?) . . . . .

## Pytanie 2.

Z ilu części  
składa się mie-  
szkanie?

{ pokoi? . . . . .  
 { pokoiów (gabinetów)? . . . . .  
 { przedpokoi? . . . . .  
 { kuchni? . . . . .

## Pytanie 3.

Czy mieszkania używa się tylko na mieszkalnię?

Czy służy na mieszkalnię i do wykonywania czynności?

Czy służy tylko do wykonywania czynności?

{ (To, co się stosuje,  
 { podkreślić.)

## Pytanie 4.

Czy lokator główny (pryncypał) lub jeden z członków jego rodziny, współużywający mieszkania jest właścicielem lub współwłaścicielem domu? (Tak czy Nie?) . . . . .

Jeżeli nie, czy jest to mieszkanie:

(Co się stosuje  
podkreślić:)

{ a) najęte?  
 { b) służbowe?  
 { c) z innych powodów bezpłatnie zajmowane?

## Pytanie 5.

W którym roku teraźniejszy lokator główny (pryncypał) zajął mieszkanie (lokal przemysłowy)? . . . . .

## Pytanie 6.

Czy przedmioty znajdujące się w mieszkaniu (w lokalu użytkowym są ubezpieczone od pożaru? (Tak czy Nie?) . . . . .

## Pytanie 7.

Czy mieszkanie (lokal użytkowy) jest zaopatrzone:

a) w wodociąg do picia? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 b) w wodociąg użytkowy? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 c) w gazociąg? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 d) w elektryczność? (Tak czy Nie?) . . . . .

## Pytanie 8.

Czy wychodek znajduje się w obrębie, czy poza obrębem mieszkania (lokalu użytkowego)? . . . . .

- Pytanie 9.** Ile wynosi czynsz roczny ze wszystkimi dopłatami pobocznymi (z wliczeniem dokomornego) koron: . . . . .  
Co do mieszkania służbowego lub w ogóle bezpłatnego odesłać należy do pytania 4.
- Pytanie 10.** Jak się czynsz płaci? Półrocznie, ćwierćrocznie, miesięcznie, półmiesięcznie, tygodniowo? (Co się stosuje podkreślić.)  
Na następujące pytania odpowiada się tylko wtedy, gdy kwestyonaryusz niniejszy tyczy się lokalu użytkowego lub mieszkania łączącego się z lokalem użytkowym.
- Pytanie 11.** Do jakiego celu służy lokal użytkowy? (sklep, lokal urzędowy, kantor, warsztat, lokal fabryczny, magazyn, wozownia, stajnia, szopa itp.) . . . . .
- Pytanie 12.** Jakie czynności są w lokalu wykonywane? . . . . .  
a względnie jaki urząd w niem się mieści? . . . . .
- Pytanie 13.** Ile ościeży na drzwi i okna ma lokal: . . . . .  
a) na ulicę? . . . . .  
b) na dziedziniec lub na ogród domowy? . . . . .  
c) na korytarz zamknięty? . . . . .  
(Jeżeli lokal użytkowy zajmuje kilka pięter, podać należy oddzielnie ilość ościeży każdego piętra.)
- Pytanie 14.** Obacz następną stronę.

### Instrukcja do pytania 14.

**Pytanie 14.** Lokator główny ma przedewszystkiem pamiętać na to, że szczegóły przedziałek 1, 2 i 3 pytania 14 przenieść należy z karty oznajmienia; przeto powinny się z nią zgadzać.

**Do przedziałki 4.** Za nie mających pracy można podawać tylko osoby podejmujące się pracy (a więc robotników, wyrobników, czeladników, pomocników, sług, oficjalistów) i które wprawdzie szukają zarobku lub zajęcia, ale dnia 31. grudnia 1900 nie miały pracy, posady lub zatrudnienia.

Nigdy więc nie można podawać za niemających pracy:

1. Właścicieli domów, prywatystów, kapitalistów, lub w ogóle ludzi bez zawodu, którzy zgoła nie starają się o zarobek lub zajęcie;
2. Małżonek i innych członków rodziny nie mających zawodu i którzy zajmują się tylko własnem gospodarstwem;
3. Mężczyzn i kobiet pobierających emerytury z kas dworskich, rządowych, krajowych lub gminnych;
4. Pobierających rentę ubezpieczoną, o ile jest im wypłacana z powodu stałej niezdolności do zarabkowania;
5. Tych, którzy wprawdzie zostają w stosunku zarobkowym, ale obecnie mają ferye lub są na ulopie;
6. Nierządnicze.

Robotnicy zostający w zmowie, dopóki nie są oddaleni, nie mogą uważać się za niemających pracy.

**Do przedziałki 10.** Jeżeli ktoś nie ma pracy z powodu choroby, odpowiedzieć należy w przedziałce 10 Tak.

**Do przedziałki 11.** Jeżeli ktoś nie ma pracy nie z powodu choroby, podać tu należy tę szczególną przyczynę, np. wypowiedzenie stosunku pracy, skończenie się pracy peryodycznej, ułomność z powodu późnego wieku itp.

Że arkusz ten wypełniony jest zgodnie z prawdą, potwierdza:

Data . . . . .

Podpis:



### Pytanie 14.

# Wykaz osób w mieszkaniu spisanych.

(Do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.)

Powiat polityczny . . . . ., miasto . . . . ., dzielnica . . . . .,  
ulica, plac . . . . ., Nr. oryentalny domu . . . . ., Nr. konskrypcyjny domu . . . . .,  
Nr. mieszkania . . . . .

Liczba bieżąca współ- używa- jących każdego mie- szkania	Nazwisko rodzinne,  imię (chrzestne)	Stosunek pokrewieństwa lub inny do lokatora głównego a względnie do podnajemcy	Czy osoba obok wy- mieniona ma obecnie pracę (posadę)	Jeżeli Nie (a więc nie ma pracy, posady)		Odkąd bez pracy		Dlaczego nie ma pracy		Uwaga		
				Nazwisko i adres (kraj, powiat poli- tyczny, gmina, ulica, Nr. domu)	Rodzaj rzemiosła, lub przedsiębiorstwa handlowego, gałęzi przemysłu	Rok	Miesiąc	Dzień	Choroba mianow- nie:			
przenieść z przedziałki			Tak czy Nie?	5	6	7	8	9	10	11	12	
karty oznajmienia			4	Obacz instrukcję do pytania 14 na poprzedniej stronie								
1	2	3										
1	2	3										

## VI.

## Kwestyionaryusz tyczący się domów.

(Do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.)

**Dla osad, w których stosunki mieszkań mają być obszerniej wykazane.**

(Wypełnić ma właściciel domu lub jego pełnomocnik.)

Powiat polityczny: . . . . . Ulica, plac: . . . . .  
 Miasto: . . . . . Nr. orientacyjny: . . . . .  
 Dzielnica: . . . . . Nr. konskrypcyjny: . . . . .

Budynek ten ma nadto fronty uliczne:

od ulicy . . . . . Nr. . . . .

" " . . . . . " " . . . . .

" " . . . . . " " . . . . .

**Pytanie 1.** Czy dom jest własnością:

a) osoby prawnej (spółki akcyjnej, stowarzyszenia, gwarectwa, cechu, gminy, kraju, państwa itp. (Tak czy Nie?) . . . . .

Jeżeli tak, podać należy dokładne oznaczenie tej osoby prawnej.

b) jednej osoby fizycznej (prywatnej)? (Tak czy Nie?) . . . . .

c) kilku osób fizycznych (prywatnych)? (Tak czy Nie?) . . . . .

Jeżeli tak czy współwłaściciele są tylko rodzeństwem? (Tak czy Nie?)

" " " " " " małżonkami? (Tak czy Nie?)

d) Jeżeli dom jest własnością jednej osoby fizycznej (prywatnej) lub wspólną własnością małżonków podać należy:

Imię i nazwisko tejże, a względnie małżonków	Adres mieszkania w dniu 31. grudnia 1900				
	kraj	powiat polityczny	gmina	ulica, plac	Nr. domu

**Pytanie 2.** Kiedy dom został zbudowany?

(Co się stosuje  
podkreślić)

{ przed r. 1860?  
 1860—1870?  
 1871—1880?  
 1881—1890?  
 1891—1900?

Jeżeli dom był zupełnie przebudowany, podkreślić należy ów peryod, w którym odbyło się to zupełne przebudowanie; pomija się jednak zmiany pomniejsze, tudzież przybudówki lub wystawienie piątr.

**Pytanie 3.** Czy dom jest zamkiem, domem familijnym, domem czynszowym, fabryką lub służy tylko do celów publicznych? (Co się stosuje podkreślić).



- Pytanie 4.** Ile połaci ma dom :  
*a)* od ulicy? . . . . . *b)* w dziedzińcu? . . . . .
- Pytanie 5.** Ilość piątr najwyższej połaci . . . . .  
 (Za piętro uważa się każdy oddział poziomy z własnymi oknami powyżej przyziomu.)
- Pytanie 6.** Jakim materiałem jest dach pokryty (dachówką, łupkiem, gontami itp.):  
*a)* połaci ulicznych? . . . . .  
*b)* połaci dziedzińcowych? . . . . .
- Pytanie 7.** Ile w domu jest studzien (razem z temi, z których wodę wyciąga się i pompuje)?  
 Czy ich woda jest używana? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 Jeżeli tak, czy jej ludzie używają? (Tak czy Nie?) . . . . .
- Pytanie 8.** Czy w domu zaprowadzony wodociąg dostarczający wody do picia a względnie użytkowej?  
 (Tak czy Nie?) . . . . .  
 (Jeżeli tak, to co się stosuje podkreślić.)
- Pytanie 9.** Ile pralni jest w domu? . . . . .  
 Czy znajdują się w piwnicy . . . . . podziemiu . . . . . na poddaszu . . . . .  
 czy na jednym z piątr? . . . . .
- Pytanie 10.** Jakim materiałem (olejem, naftą, gazem, elektrycznością) oświetla się wieczorem (podać ten materiał pod *a), b), c), d).*)  
*a)* wjazd? . . . . .  
*b)* dziedzińce? . . . . .  
*c)* korytarze? . . . . .  
*d)* schody? . . . . .
- Pytanie 11.** Czy w domu jest zakład ogrzewny centralny? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 Jeżeli tak, czy ogrzewa się powietrzem, wodą, parą itd.? . . . .
- Pytanie 12.** Czy są wyciągi (lift) hydrauliczne lub inaczej urządzone? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 Jeżeli tak, ile? . . . . . z tych do windowania ludzi . . . . .  
 do windowania ciężarów . . . . . razem i do tego i do tamtego . . . . .
- Pytanie 13.** Ile schodów (to jest klatek schodowych) ma dom? . . . . .
- Pytanie 14.** Czy w domu są stajnie? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 Jeżeli tak, ile . . . . .  
*a)* końskich? . . . . . *b)* na inne zwierzęta użytkowe? . . . . .
- Pytanie 15.** Czy są w domu mieszkania podziemne\*) lub poszczególne lokale mieszkalne podziemne? (Tak czy Nie?) . . . . .
- \*) Mieszkania i lokale mieszkalne, których podłoga leży poniżej poziomu przyległej ulicy.)
- Pytanie 16.** Czy są w domu mieszkania na poddaszu lub poszczególne lokale mieszkalne poddaszne należące do mieszkań na innych piętrach? (Tak czy Nie?) . . . . .
- Pytanie 17.** Czy piwnice są pod całym domem, czy pod częścią onegoż, lub czy ich wcale nie ma?  
 (To co się stosuje podkreślić.)  
 Jeżeli nie, w jaki sposób podziemie (przyziom) jest od gruntu oddzielony? . . . . .
- Pytanie 18.** Ile dołów kloacznych jest w domu? . . . . .  
 Czy są kryte? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 Z jakiego materiału są zrobione? . . . . .  
 Do kogo należy ich wyprzątanie? (do właściciela domu czy do gminy?) . . . . .  
 W jaki sposób są wypróżniane? . . . . .
- Pytanie 19.** Czy jest w domu kanał na nieczystości kloaczne? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 Czy jest zrobiony: *a)* z cegieł? . . . . .  
*b)* z rur sztajngutowych? . . . . .  
*c)* z innych materiałów (asfaltu, betonu itd.) . . . . .
- Pytanie 20.** Czy należy do domu ogród? (Tak czy Nie?) . . . . .  
 (Co się stosuje { Jeżeli tak, czy tylko przed domem?  
 podkreślić.) { Czy ogród kwiatowy?  
 { Czy ogród użytkowy? (warzywny, owocowy, winnica).
- Pytanie 21.** Czy dom jest ubezpieczony od pożaru? (Tak czy Nie?) . . . . .

**Pytanie 22.** Jakim sposobem dom dostał się w posiadanie teraźniejszego właściciela :

- (Co się stosuje  
podkreślić.)
- |   |                      |
|---|----------------------|
| $\left\{ \begin{array}{l} a) \text{ czy go wybudował?} \\ b) \text{ kupił?} \\ c) \text{ odziedziczył?} \\ d) \text{ w inny sposób?} \end{array} \right.$ | a) czy go wybudował? |
|   | b) kupił?            |
|   | c) odziedziczył?     |
|   | d) w inny sposób?    |

**Pytanie 23.**

	N u m e r a		
	mieszkań	lokali użytko- wych	mieszkań łączących się z lokalami użytkowymi
1. niezajęte . . . . .			
2. niezajęte ale najęte .			
3. zajęte (zamieszkane) .			

Czy są w domu mieszkania przeznaczone do używania tylko w przyjaźnej porze roku i którymi numerami są oznaczone? . . . . .

**Pytanie 24.** Czy jest stróż lub odźwierny? (Tak czy Nie?) . . . . .

Jeżeli tak, czy może ze swego mieszkania lub łoża widzieć osoby wchodzące i wychodzące? (Tak czy Nie?) . . . . .

**Pytanie 25.** Czy przyjmowanie podnajemców i noclegujących jest bezwzględnie zakazane? (Tak czy Nie?) . . . . .

lub czy do tego potrzebne jest osobne pozwolenie właściciela domu? (Tak czy Nie?) . . . . .

**Pytanie 26.** Ile wychodków jest w domu? . . . . .

Podać numera mieszkań dla których przeznaczono po jednym wspólnym wychodku . . . . .

. . . . .

. . . . .

Ile jest wychodków przeznaczonych dla lokali użytkowych? . . . . .

Czy jest w domu wychodek do powszechnego użytku? . . . . .

Po wygotowaniu wykazu co do stosunków mieszkań odpowiedzieć należy na następujące pytanie:

**Pytanie 27.** Ilość wypełnionych kwestyionaryuszów dotyczących się mieszkań: . . . . .

" " " " " lokali użytkowych: . . . . .

" " " " " mieszkań łączących się bezpośrednio z lokalem użytkowym: . . . . .

Data . . . . .

Że arkusz ten wypełniony jest zgodnie z prawdą, potwierdza:

Podpis (właściciela domu lub jego pełnomocnika):

**Uwaga:** . . . . .  
 . . . . .  
 . . . . .  
 . . . . .



## Instrukcja

### do kwestyonaryusza tyczącego się domów.

a) Właściciel domu lub jego pełnomocnik winien na doręczonych mu kwestyonaryuszach tyczących się mieszkań i lokali użytkowych, przed rozdaniem ich między lokatorów domu, wpisać nazwę miasta, ulicy (placu), przy której dom stoi, numer domu, tudzież numer mieszkania a względnie lokalu użytkowego. Trzymać się należy tej samej numeracyi mieszkań, którą podano w zeznaniu do podatku domowo-czynszowego.

b) Właściciel domu lub jego pełnomocnik winien kwestyonaryusze tyczące się mieszkań i lokali użytkowych doręczyć wszystkim lokatorom i użytkownikom swego domu dnia 29. grudnia 1900.

c) Kwestyonaryusze tyczące się mieszkań i lokali użytkowych poodbierać należy razem z kartami oznajmienia. Odbierając je, właściciel domu lub jego pełnomocnik ma się przekonać, czy wszyscy lokatorowie wypełnili zupełnie i podpisali swoje kwestyonaryusze, w szczególności zaś winien zwrócić uwagę na to, czy szczegóły podane w przedziałkach 1, 2 i 3 pytania 14 kwestyonaryusza tyczącego się mieszkań i lokali użytkowych zgadzają się ściśle ze szczegółami podanymi w przedziałkach 1, 2 i 3 karty oznajmienia tych samych lokatorów.

d) Jeżeli właściciel domu lub jego pełnomocnik postrzeże opuszczenia lub mylne zapiski w kwestyonaryuszu tyczącym się mieszkań i lokali użytkowych, winien postarać się niezwłocznie o uzupełnienie i sprostowanie.

e) Jeżeli lokator odmówi przyjęcia kwestyonaryusza tyczącego się mieszkań i lokali użytkowych, lub nie odda wypełnionego kwestyonaryusza w dniu wyznaczonym, należy o tem nadmienić w przedziale uwag kwestyonaryusza tyczącego się domów.

f) Zebrane kwestyonaryusze tyczące się mieszkań i lokali użytkowych, należy uporządkować według kolei numerów i włożyć w kwestyonaryusz tyczący się domów; jeżeli lokale użytkowe mają osobną numerację, włożyć należy najprzód kwestyonaryusze tyczące się tylko mieszkań, a następnie te, które tyczą się tylko lokali użytkowych; kwestyonaryusze tyczące się mieszkań łączących się bezpośrednio z lokalami użytkowymi włożyć należy — jeżeli w domu mieszkania mają osobną a lokale użytkowe osobną numerację — tam, gdzie przypadają według podziału numeracyi domu.

g) Następnie włożyć należy kwestyonaryusz tyczący się domów w arkusz okładkowy domu (formularz VIII) i razem z innymi formularzami do spisu ludności, oddać dnia 5. stycznia 1901 organowi zwierzchności gminnej, któremu odbiór jest poruczony.

Kraj: . . . . .	Osada: . . . . .
Powiat polityczny: . . . . .	Ulica lub plac: . . . . .
Gmina miejscowa: . . . . .	Nr. domu: . . . . .
	Nazwisko właściciela domu: . . . . .

## VII.

### Arkusze okładowy (Wykaz zebranych kart oznajmienia)

dla osad, w których stosunki mieszkań wykazuje się w krótkości.

(Sporządzić ma właściciel domu lub jego pełnomocnik.)

#### Instrukcja.

- Właściciel domu lub jego pełnomocnik wpisać ma na doręczonych mu kartach oznajmienia, zanim je rozda między lokatorów u niego mieszkających, ulicę, (plac), przy której dom jest położony, numer domu i numera mieszkań. Zatrzymać tu trzeba numera mieszkań podane w zeznaniu do podatku czynszowego. Jeżeli w osadzie nie opłaca się podatku czynszowego, podać należy numera mieszkań w domu dotychczas używane; a gdyby mieszkania nie były ponumerowane, należy je do spisu ludności ponumerować liczbami bieżącymi zaczynającymi się od przyziomu, w domach zaś, w których znajdują się mieszkania piwniczne, od piwnic, a kończącymi się na ostatniem piętrze.
- Właściciel domu lub jego pełnomocnik rozdać ma wszystkim swoim lokatorom karty oznajmienia do wypełnienia i instrukcją (formularz I i III) dnia 29. grudnia 1900.
- Jeżeli właściciel domu mieszka w domu, wypełnić ma także za siebie kartę oznajmienia, a jeżeli sam zamieszkuje cały dom, winien tę okoliczność potwierdzić na końcu swojej karty oznajmienia (Porów. ustęp 7 instrukcji o wypełnianiu kart oznajmienia, formularz III).
- Jeżeli któryś lokator ma tak wielu domowników do spisania, że na to jedna karta oznajmienia nie wystarczy, użyć należy dwóch, a w razie potrzeby więcej kart oznajmienia, które właściciel domu lub jego pełnomocnik ma wydać. W tym przypadku zanotować trzeba w przedziałce 26 poniższej tabeli, ile kart oznajmienia wypełnił każdy taki lokator.
- Karty oznajmienia zebrać należy 3. stycznia 1901. Właściciel domu lub jego pełnomocnik przekonać się winien, czy wszyscy lokatorowie wypełnili całkiem, i opatrzyli podpisem karty oznajmienia; o potrzebne uzupełnienia postarać się należy bezzwłocznie.
- Zbierając karty oznajmienia, właściciel domu lub jego pełnomocnik ma się także przekonać, czy przytwierdzono do karty oznajmienia wyciągi z ksiąg metrykalnych co do osób płci męskiej urodzonych w latach 1881 aż do 1891 włącznie, lub wierzytelne odpisy ich metryk urodzenia, które trzeba dołączyć na zasadzie §. 19 przepisu, dotyczącego się wykonania spisu ludności.
- Zebrane karty oznajmienia uporządkować należy następnie podług numerów mieszkań, numera zaś mieszkań w liczbowym porządku zapisać w pierwszej przedziałce poniższej tabeli, co uczynić trzeba nawet i w tym przypadku, gdyby pomieszkanie — czy to z powodu niewynajęcia czy też z powodu użycia wyłącznie do celów przemysłowych — było niezamieszkane i gdyby w skutek tego dla niego nie wypełniono karty oznajmienia. Następnie należy wypełnić pojedyncze przedziałki poniższej tabeli podług zapiszków na zewnętrznej stronie karty oznajmienia, zawierających zestawienie lokatorów mieszkań i ogólną liczbę osób obecnych tudzież opis stosunków mieszkań, podając szczegóły przedziałek 9 do 18, tudzież 23 i 24 przez wpisanie liczby 1 w odpowiednich przedziałkach.
- Gdyby jedno mieszkanie lub kilka mieszkań były dnia 31. grudnia 1900 niezamieszkane — czy to z powodu niewynajęcia czy też z powodu użycia ich wyłącznie do celów przemysłowych, — albo gdyby były zajęte tylko przez wojskowych czynnych, których spisem nie zajmują się organa cywilne,



trzeba to podać wyraźnie w przedziale 26 poniższej tabeli, opisanie stosunków mieszkania wszakże i w tym wypadku zaniechanem być nie może. Gdyby jakiego mieszkania używano wyłącznie tylko do celów przemysłowych, uwidocznić to należy przez wpisanie liczby 1 w przedziale 25.

- z) Po dokładnem wypełnieniu tabeli podać należy u spodu sumy dla całego domu.
- k) Jeżeliby któryś z lokatorów odmówił przyjęcia karty oznajmienia, lub nie oddał wypełnionej karty oznajmienia we właściwym czasie, również i o tem uczynić należy wzmiankę w przedziałce 26 poniższej tabeli. Tamże i w taki sam sposób nadmienić trzeba o niedokładnościach w pojedyn-  
czych kartach oznajmienia, gdyby je spostrzeżono.
- l) Nakoniec karty oznajmienia razem z przytwierdzonemi do nich metrykami urodzeń należy spoić i włożyć do tego arkusza okładowego; u spodu arkusza umieścić należy z przydaniem daty i podpisu potwierdzenie, że żaden lokator nie został pominięty. Wszystkie karty oznajmienia i arkusze okładowe oddać należy dnia 5. stycznia 1901 naczelnikowi gminy lub funkcyonaryuszowi ustanowionemu do ich odbioru.

[illegible]

**Uwaga:** Formularz VII składa się z 4 stron, na pierwszej stronie znajduje się napis, instrukcja i początek tabeli (str. 330 i 331 Dz. u. p.); na dalszych trzech stronach znajduje się dalszy ciąg tabeli.

Kraj: . . . . .	Osada: . . . . .
Powiat polityczny: . . . . .	Ulica lub plac: . . . . .
Gmina miejscowa: . . . . .	Nr. domu: . . . . .
	Nazwisko właściciela domu: . . . . .

## VIII.

### Arkusze okładowe

#### (Wykaz zebranych kart oznajmienia)

dla osad, w których stosunki mieszkań wykazuje się obszerniej i dla osad, w których zgoła nie wykazuje się stosunków mieszkań.

(Sporządzić ma właściciel domu lub jego pełnomocnik.)

#### Instrukcja.

- Właściciel domu lub jego pełnomocnik wpisać ma na doręczonych mu kartach oznajmienia, zanim je rozda między lokatorów u niego mieszkających, ulicę (plac), przy której dom jest położony, numer domu i numer mieszkania. Zatrzymać tu trzeba numer mieszkania podane w zeznaniu do podatku czynszowego. Jeżeli w osadzie nie opłaca się podatku czynszowego, podać należy numer mieszkania w domu dotychczas używane; a gdyby mieszkania nie były ponumerowane, należy je do spisu ludności ponumerować liczbami bieżącymi zaczynającymi się od przyziomu, w domach zaś, w których znajdują się mieszkania piwniczne, od piwnic, a kończącymi się na ostatniem piętrze.
- Właściciel domu lub jego pełnomocnik rozdać ma wszystkim swoim lokatorom karty oznajmienia do ich wypełnienia i instrukcję (formularz II i III) dnia 29. grudnia 1900.
- Jeżeli właściciel domu mieszka w domu, wypełnić ma także za siebie kartę oznajmienia, a jeżeli sam zamieszkuje cały dom, winien tę okoliczność potwierdzić na końcu swojej karty oznajmienia (Porów. ustęp 7 instrukcji o wypełnianiu kart oznajmienia, formularz III).
- Jeżeli któryś lokator ma tak wielu domowników do spisania, że na to jedna karta oznajmienia nie wystarczy, użyć należy 2 a w razie potrzeby więcej kart oznajmienia, które właściciel domu lub jego pełnomocnik ma wydać. W tym przypadku zanotować trzeba w przedziałce „uwaga“ poniższej tabeli, ile kart oznajmienia wypełnił każdy taki lokator.
- Karty oznajmienia zebrać należy 3. stycznia 1901. Właściciel domu lub jego pełnomocnik przekonać się winien, czy wszyscy lokatorowie, wypełnili całkiem, i opatrzyli podpisem karty oznajmienia; o potrzebne uzupełnienia postarać się należy bezzwłocznie.
- Zbierając karty oznajmienia, właściciel domu lub jego pełnomocnik ma się także przekonać, czy przytwierdzono do karty oznajmienia wyciągi z ksiąg metrykalnych co do osób płci męskiej urodzonych w latach 1881 aż do 1891 włącznie, lub wierzytelne odpisy ich metryk urodzenia, które trzeba dołączyć na zasadzie §. 19 przepisu, tyżącego się wykonania spisu ludności.
- Zebrane karty oznajmienia uporządkować należy następnie podług numerów mieszkań, numera zaś mieszkań w liczbowym porządku zapisać w pierwszej przedziałce poniższej tabeli, co uczynić trzeba nawet i w tym przypadku, gdyby pomieszkane — czy to z powodu niewynajęcia czy też z powodu użycia wyłącznie do celów przemysłowych — było niezamieszkane i gdyby wskutek tego dla niego nie wypełniono karty oznajmienia. Następnie należy wypełnić pojedyncze przedziałki poniższej tabeli. U spodu przedziałki podającej sumę ogólną osób obecnych wpisać należy sumę z całego domu.
- Gdyby jedno mieszkanie lub kilka mieszkań były dnia 31. grudnia 1900 niezamieszkane — czy to z powodu niewynajęcia czy też z powodu użycia wyłącznie do celów przemysłowych, albo gdyby były zajęte tylko przez wojskowych czynnych, których spisem nie zajmują się organa cywilne, trzeba to podać wyraźnie w poniższej tabeli w przedziałce „uwaga“.



- i) Jeżeliby któryś z lokatorów odmówił przyjęcia karty oznajmienia, lub nie oddał wypełnionej karty oznajmienia we właściwym czasie, również i o tem uczynić należy wzmiankę w przedziale „uwaga“ poniższej tabeli. Tamże i w taki sam sposób nadmienić trzeba o niedokładnościach w pojedynczych kartach oznajmienia, gdyby je spostrzeżono.
- k) Nakoniec wszystkie karty oznajmienia razem z przytwierdzonemi do nich metrykami urodzeń należy razem spoić i włożyć do tego arkusza okładowego; u spodu arkusza umieścić należy z przydaniem daty i podpisu potwierdzenie, że żaden lokator nie został pominięty. Wszystkie karty oznajmienia i arkusze okładowe oddać należy dnia 5. stycznia 1901 naczelnikowi gminy lub funkcjonariuszowi ustanowionemu do ich odbioru.

[illegible]

**Uwaga:** Formularz VIII składa się z 4 stron, na pierwszej stronie znajduje się napis, instrukcja i początek tabeli (str. 332 i 333 Dz. u. p.); na następnych trzech stronach znajduje się dalszy ciąg tabeli.

## IX.

### Arkusz spisowy

**do obliczenia ludności i najważniejszych zwierząt użytkowych domowych podług stanu  
z dnia 31. grudnia 1900.**

[Arkusz spisowy, którego wypełnienie nie jest rzeczą osób prywatnych, lecz urzędnika spisowego, zawiera te same przedziały co karta oznajmienia II, różni się zaś od niej tem, że przedziałka 1 podzieloną jest w arkuszu spisowym na przedziały 1 *a* i 1 *b*, z których przedziałka 1 *a* ma napis „numer mieszkania“, a przedziałka 1 *b* opatrzona jest napisem „bieżąca liczba osób należących do każdej rodziny utrzymującej mieszkanie“ (Ustęp 11 instrukcyi). Oprócz tego różni się arkusz spisowy od karty oznajmienia II innym tytułem i tem, że w nim niema trzech na czele tabeli karty oznajmienia II umieszczonych uwag, ani umieszczonej na końcu karty oznajmienia klauzuli potwierdzającej, tudzież że w arkuszu spisowym niema oznaczenia: „Nr. mieszkania“ znajdującego się w napisie karty oznajmienia II, i że przy oznaczeniu: „gmina miejscowa“ przydać należy wyraz: „(obszar dworski)“.]

---



# X.

## Instrukcja

### o wypełnianiu arkusza spisowego.

W arkuszu spisowym zapisać należy wszystkie osoby, które w domu mieszkają, a to porządkiem rodzin mieszkania utrzymujących i z zastosowaniem się do ustępu 12 niniejszej instrukcji. Rodziny utrzymujące mieszkania następują po sobie według kolei numerów tych mieszkań. Jeżeli mieszkania nie są jeszcze ponumerowane, należy to uczynić do celów spisu ludności od przyziomu lub gdzie są mieszkania piwniczne, od piwnicy aż do najwyższego piętra.

Osoby, żyjące samotnie, jeżeli zajmują osobne mieszkanie, uważa się także za osobną rodzinę. Wszakże najemców, którzy w pewnym domu utrzymują lokal do wykonywania swego zawodu lub przemysłu, ale tamże nie mieszkają, nie uważa się z tego właśnie powodu za rodziny utrzymujące mieszkanie.

Jeżeli w domu znajduje się tak wiele osób do spisania, że na ich spisanie nie wystarczają wiersze w nim wydrukowane, natenczas użyć należy dwóch a według potrzeby także i więcej arkuszy spisowych.

Gdyby jakieś mieszkanie było dnia 31. grudnia 1900 niezamieszkałe, to i tak numer jego należy zapisać w arkuszu spisowym i okoliczność tę zaznaczyć osobno przydaniem uwagi „niezamieszkałe” w przedziale 2.

Gdyby nadspodziewanie znalazł się dom nie mający numeru, komisarz spisowy winien niezwłocznie oznajmić to przełożonemu gminy, który ma natychmiast zarządzić opatrzenie domu numerem i uwiadomić o tem komisarza spisowego.

Ponieważ według przepisu o spisie ludności czynne wojsko spisać mają władze wojskowe, przeto arkusz spisowy nie jest przeznaczony do spisania wojska czynnego.

Oddział 1. { Takie osoby, należące do czynnego wojska, które w arkuszu spisowym zapisać trzeba jako lokatorów głównych, członków rodziny albo jako współuczestników mieszkania, wymienić należy przez zapisanie ich nazwiska i stopnia tylko w przedziale 2, w dalszych zaś przedziałkach 3—31 nie należy żadnych szczegółów co do tych osób wpisywać.

Oddział 2. { Do wojska czynnego należą wszystkie osoby zostające w poczcie c. i k. wojska, w c. i k. marynarce wojennej, c. k. obronie krajowej i królewsko-węgierskiej obronie krajowej (oficerowie broni, kapelanie, audytorowie, lekarze, rachmistrze oddziałów, urzędnicy pobierający płacę miesięczną do żadnej klasy stopniowej nie zaliczeni i szeregowcy), stale lub czasowo służbę wojskową pełniące lub będące czasowo na urlopie; z osób pobierających płacę miesięczną także te, które zostają na urlopie z płacą poczekalną lub bez płacy. Za będących czasowo na urlopie uważa się te osoby zostające w poczcie c. i k. wojska, w c. i k. marynarce wojennej, c. k. obronie krajowej i królewsko-węgierskiej obronie krajowej, które uzyskały urlop na czas ograniczony i mogą pod tym względem wylegitymować się w krajach tutejszych pozwoleniem na urlop (cedułą urlopową), za granicą zaś paszportem.

#### Ustęp 1.

Postanowienie, które rodziny mieszkania utrzymujące mają być w arkuszu spisowym zapisane i w jakiej kolei.

#### Ustęp 2.

Użycie więcej jak jednego arkusza spisowego.

#### Ustęp 3.

Mieszkania niezamieszkałe.

#### Ustęp 4.

Postanowienie na wypadek, gdyby dom nie miał numeru.

#### Ustęp 5.

Spisanie wojska czynnego przez władze wojskowe i przepis na wypadek, gdyby było potrzeba zapisać czynnych wojskowych w arkuszu spisowym.

## Oddział 2.

Nadmienia się, że oddziały wojskowe zakładów hodowli koni, korpus straży wojskowej c. k. sądów cywilnych w Wiedniu i korpus straży policyjnej wojskowej należą do związku c. i k. wojska.

Przeto nie należą do wojska czynnego:

Wszystkie osoby z pocztu wojska, marynarki wojennej i obu obron krajowych, zostające w stosunku nie czynnym, to jest na stałym urlopie w nieczynnej rezerwie, obronie krajowej, rezerwie zasobowej lub obronie morskiej; również wojskowi zostający w stanie spoczynku lub w stosunku odstawnym, inwalidzi pobierający zaopatrzenie a nie mieszkający w domach dla inwalidów wojskowych, nakoniec emeryci wojskowi i emeryci obrony krajowej.

Oficerowie i szeregowcy żandarmerii mają być spisani tak samo jak osoby cywilne.

Wszyscy wojskowi należący do stanu nie czynnego, jakoteż żandarmi, podlegają wpisaniu do arkusza spisowego tak samo jak osoby cywilne.

## Ustęp 6.

Lokatorowie nieobecni.

Co do rodzin utrzymujących mieszkania ale nieobecnych zasięgnąć należy potrzebnych wyjaśnień od właściciela domu lub jego pełnomocnika. Jeżeli co do nieobecnych lokatorów nie można prócz ich nazwisk podać innych szczegółów, trzeba o tem nadmienić w arkuszu spisowym.

## Ustęp 7.

Spisanie osób mających mieszkania w rozmaitych miejscach.

Takich lokatorów, którzy mają mieszkania w rozmaitych miejscach, np. latem mieszkają na wsi a zimą w mieście, spisać trzeba tylko w tem mieszkaniu, w którym znajdowały się dnia 31. grudnia 1900.

## Ustęp 8.

Przejrzenie potrzebnych dokumentów i przytwierdzenie metryk urodzenia krajowców płci męskiej urodzonych w latach 1881 do 1891.

Komisarz spisowy ma prawo przejrzeć dokumenty potrzebne do wypełnienia arkusza spisowego (metryki urodzin i zaślubin, świadectwa swojszczyzny, książeczki służbowe, paszporty itd.) i trzeba je komisarzowi spisowemu na żądanie pokazać.

Co do krajowców płci męskiej urodzonych w latach 1881 aż do roku 1891 włącznie, przytwierdzić należy do każdego arkusza spisowego, w którym taki tutejszy krajowiec przy spisie ludności osady po raz pierwszy zapisany został, wyciąg z księgi urodzonych, albo uwierzytelniony odpis metryki urodzenia odnoszący się do niego.

Za krajowców uważa się owe osoby, które mają prawo swojszczyzny w królestwach i w krajach w Radzie państwa reprezentowanych (Czechy, Galicya, Dalmacya, Austrya poniżej Anizy, Austrya powyżej Anizy, Salzburg, Morawia, Śląsk, Bukowina, Styrya, Karyntya, Tyrol, Vorarlberg, Tryest z okręgiem, Gorycja i Gradyska, Istrija).

## Ustęp 9.

Wypełnić trzeba arkusz spisowy ściśle podług stanu z dnia 31. grudnia 1900.

Ponieważ dla uniknienia, aby kogo nie zapisano dwa razy i dla zapobieżenia innym niedokładnościom, szczegóły zapisać się mające w arkuszu spisowym, odnosić się muszą do terminu ściśle oznaczonego i w tym celu zarządzone zostały spisy ludności podług stanu z dnia 31. grudnia 1900, przeto, wypełniając przedziały arkusza spisowego ciągle ten dzień trzeba mieć na względzie; dlatego na przykład dziecka, które urodziło się po tymże dniu a przed wygotowaniem arkusza spisowego nie trzeba wciągać do arkusza spisowego; człowieka zaś, który umarł po 31. grudnia 1900 a przed wypełnieniem arkusza spisowego, trzeba w arkuszu spisowym zapisać ze wszystkimi szczegółami; tego, który dnia 31. grudnia 1900 używał mieszkania, ale w dniu wypełniania arkusza spisowego był już nieobecny, zapisać trzeba nie jako nieobecnego, lecz jako obecnego.



Po dokonaniem zapisaniu i opisaniu w arkuszu spisowym wszystkich osób, które liczone być mają, winien komisarz spisowy zsumować zapiski znajdujące się w przedziałkach 25 i 26 arkusza spisowego, a z tych obu sum wynikającą ogólną sumę pod tymi przedziałkami (jako ogólną liczbę obecnych) zapisać. Jeśli dla jednego domu użyć musiano kilku arkuszy spisowych (ustęp 2), natenczas sumę podać należy na ostatnim arkuszu spisowym.

**Ustęp 10.**

Obliczenie i podanie ogólnej liczby obecnych mieszkańców.

## **Wypełniając pojedyncze przedziałki arkusza spisowego mieć trzeba na względzie ściśle co następuje:**

**Do przedziałki 1** (podzielonej na 1 a i 1 b). W przedziałce 1 a wpisać należy w porządku arytmetycznym numera wszystkich mieszkań znajdujących się w domu; w przedziałce 1 b oznaczyć należy liczbami kolejno bieżącymi osoby należące do poszczególnych rodzin mieszkania utrzymujących, w ten sposób, że wpis każdej z osobna rodziny zaczynać się ma na nowo od 1.

**Ustęp 11.**

Numer mieszkania i liczba bieżąca osób należących do każdej rodziny mieszkanie utrzymującej.

Gdy w mieszkaniu oznaczonem tylko jednym numerem mieszczą się dwa lub więcej gospodarstw całkiem od siebie niezawisłych, do liczby bieżącej członków gospodarstwa na drugim miejscu zapisanego, przydać należy głoskę *a* (a więc np. 6 *a*, 7 *a*, 8 *a* itd.), a względnie, do liczby bieżącej członków gospodarstwa na trzecim miejscu zapisanego, głoskę *b* (a więc np. 11 *b*, 12 *b* itd.).

**Do przedziałki 2.** W przedziałce tej wpisani być mają w następującym porządku:

**Ustęp 12.**

Nazwisko i porządek wpisywania.

1. lokator główny;
2. jego małżonka;
3. wszyscy synowie i córki, będący uczestnikami mieszkania;

4. ci synowie i te córki jeszcze stanu wolnego, nie będący uczestnikami mieszkania, którzy nie są jeszcze własnowolni (pełnoletni lub uznani za pełnoletnich), chociażby przez czas dłuższy (stałe) byli nieobecni, np. z powodu nauki, służby, wędrowności, czynnej służby wojskowej itp.;

5. wszyscy inni razem mieszkający krewni, powinowaci lub inni członkowie rodziny;

6. goście czasowo obecni, a mianowicie tak członkowie rodziny jak i inne osoby:

7. osoby, które od lokatora głównego pobierają płacę lub zarobek, a zarazem są uczestnikami mieszkania, jak np. wychowawcy i wychowawczynie, słudzy i pomocnicy (czeladnicy, subjekci, uczniowie itd.);

8. podnajemcy mieszkania, noclegujący (mający nocleg) itp. ze swymi krewnymi i służbą w tym samym porządku i z zachowaniem tych samych przepisów, co główni mieszkańcy. Za podnajemców uważać należy takie osoby, które otrzymały w podnajmie od lokatora głównego pewną miejscowo odgranieczoną część mieszkania (pokój, gabinet itp.), za noclegujących zaś uważać należy te osoby, które dostają za opłatą tylko miejsca do spania.

Jeżeli w przedziałce 2 zapisać wypadnie osoby, należące do wojska czynnego, trzymać się należy tego, co powiedziano w ustępie 5, oddział 1.

Jeżeli małżonkowie separowani są sądownie, małżonka, który nie używa mieszkania, nie należy zapisywać w arkuszu spisowym, ani też dzieci, które mu sąd oddał.

Osoby, używające z wykle mieszkania lokatora głównego lub podnajmującego zapisać należy w arkuszu spisowym nawet wtedy, gdy są czasowo nieobecne, np. gdy są w podróży, w szpitalu itp.

Każda rodzina zapisana być powinna w tym porządku, który tutaj jest podany a więc także wtedy, gdy w mieszkaniu oznaczonym jednym numerem mieści się dwa lub więcej gospodarstw całkiem od siebie niezawisłych. (Porówn. ustęp 11.)

#### Ustęp 13.

Stosunek do lokatora  
głównego.

**Do przedziałki 3.** Tu podać należy dokładnie stosunek pokrewieństwa, lub inny stosunek każdej pojedynczej w przedziałce 2 zapisanej osoby do lokatora głównego. Tego ostatniego oznacza się jako „lokatora głównego“. Co do każdej innej osoby podać należy, czy jest jego żoną, synem, córką, ojcem, matką, bratem, siostrą itp.: czy jest jego gościem, czy zostaje na utrzymaniu lub w kcie, czy znajduje się u niego w stosunku odpłatnym lub służbowym, np. jako wychowawca, pomocnik, sługa itp., czy wreszcie jest podnajemcą, noclegującym itp. u lokatora głównego, lub czy należy do domowników podnajemcy. W tym ostatnim wypadku wykazać należy stosunek do podnajemcy w taki sam sposób, jak to polecono co do głównych lokatorów. A więc np. siostra, syn podnajemcy.

Mieszkańców zakładu do wspólnego pobytu oznaczyć należy stosownie do rodzaju zakładu jako wychowawców, zakonników, chorych, więźniów, gości (hotelowych, gospodnich) itp.

#### Ustęp 14.

Płeć.

**Do przedziałki 4 i 5.** Przy każdej w przedziałce 2 zapisanej osobie płci męskiej należy w przedziałce 4, zaś przy każdej tamże zapisanej osobie płci żeńskiej w przedziałce 5, wpisać liczbę 1.

#### Ustęp 15.

Data urodzenia.

**Do przedziałki 6, 7 i 8.** Jeżeliby dnia, miesiąca lub roku urodzenia nie można było podać dokładnie, wpisać należy przynajmniej najbardziej zbliżony dzień, względnie miesiąc i rok urodzenia.

#### Ustęp 16.

Miejsce urodzenia.

**Do przedziałki 9.** Co do osób urodzonych w obszarze królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, podać trzeba nietylko ich miejsce urodzenia, lecz także powiat polityczny i kraj. Co do osób urodzonych w krajach korony węgierskiej, podać należy miejsce urodzenia, komitat i kraj, w którym ten komitat leży: Węgry, Koroacya-Slawonia lub Rjeka z okręgiem. Co do osób urodzonych w Bośni i Hercegowinie, podać należy oprócz miejsca urodzenia dotyczący obwód i te kraje. Co do osób urodzonych za granicą podać należy miejsce urodzenia, okrąg administracyjny (okrąg rządowy, departament itp.) i państwo rodzinne np. Bawarya, Francya itp.

#### Ustęp 17.

Swojszczyzna i przyna-  
leżność do państwa.

**Do przedziałki 10.** Na zasadzie §. 14 przepisu o wykonaniu spisu ludności, zapisać trzeba jako tubylców gminy miejscowej, do której osada należy, nietylko posiadających tam prawo swojszczyzny, lecz także tych obywateli austriackich tamże obecnych, o których niewiadomo, w której gminie miejscowej uważani być mają na zasadzie ustawy o swojszczyźnie za posiadających prawo swojszczyzny. Co do osób, o których nie wiadomo, gdzie mają prawo swojszczyzny, a którym według powyższego wpisać trzeba w przedziałce 10 gminę miejscową pobytu, przydać należy po nazwie tej gminy wyrazy: „na zasadzie §. 14 przepisu o spisie ludności“. Jeżeli osoba, która ma być wpisana, posiada prawo swojszczyzny w innej gminie miejscowej krajów w Radzie państwa reprezentowanych, wymienić trzeba oprócz gminy przynależności także powiat polityczny i kraj.



Jeżeli zaś owa osoba przynależy do krajów korony węgierskiej, wyrazić trzeba z przytoczeniem komitatu, czy ma prawo przynależności w Węgrzech, Kroczy-Sławonii, lub w Rjece z okręgiem. Jeżeli owa osoba przynależy do Bośni i Hercegowiny, te kraje, a zarazem właściwy obwód miejsca przynależności trzeba wymienić. Co do cudzoziemców wymienić trzeba państwo zagraniczne, np. Bawaryę, Francję itp., a zarazem także właściwy okrąg administracyjny (okrąg rządowy, departament itp.) miejsca przynależności.

**Do przedziałki 11.** Tutaj wyrazić trzeba, czy osoba jest obrządku rzymsko-katolickiego, grecko-unickiego, ormiańsko-unickiego, starokatolickiego, grecko-wschodniego, ormiańsko-wschodniego, wyznania ewangelicko-augsburskiego (luterskiego), ewangelicko-helweckiego (reformowanego), herrnhuckiego, anglikańskiego, mennonickiego, unitarskiego, lipowańskiego, religii izraelskiej, mahometańskiej itd., lub że jest bezwyznaniowa.

**Ustęp 18.**

Wyznanie.

**Do przedziałki 13.** Przedziałkę tę wypełnić trzeba tylko wtedy, gdy się zapisuje osoby przynależące do krajów w Radzie państwa reprezentowanych. Co do każdej takiej osoby zapisać tu trzeba język, którego osoba używa w zwykłym obcowaniu, lecz tylko jeden z następujących: niemiecki, czeski-morawski-słowacki, polski, ruski, słoweński, serbski-kroacki, włoski-ladyński, rumuński, węgierski (ten ostatni tylko na Bukowinie). Dla rozeznania, który z tych języków wypada zapisać jako język towarzyski osób do arkusza wciąganych, komisarz spisowy winien zapytać o to głowę rodziny ale wystrzegać się ma bałamucenia jej sposobem zadawania pytania i zaniechać wpływania na odpowiedź odnoszącą się do tego pytania.

**Ustęp 19.**

Język towarzyski.

Co do osób, które z powodu niemowlęstwa, wad cielesnych lub dla zupełnego braku rozwoju umysłowego, nie używają właściwie żadnego języka, zapisać trzeba ten z powyższych języków towarzyskich, który ze względu na stosunki przyjąć wypada za język towarzyski tychże osób i który ich rodzice lub zastępcy tychże podadzą.

**Do przedziałki 14.** Zawodem głównym, a dla osób jeden tylko zawód mających, zawodem jedynym jest ten, na którym przeważnie opiera się stanowisko społeczne i z którego ma się zarobek lub przynajmniej jego część największą. Co do wszystkich osób zatrudnionych w jakimś wyrażnym zawodzie lub zarobkowaniu podać go należy jak najdokładniej, iżby można było uczynić właściwy i szczegółowy podział ludności według rodzajów zawodu. Przeto unikać należy tutaj wszelkich wyrażań, które określają tylko zawód w ogólności a podawać zawsze gałąź zawodu, z której płynie zarobek.

**Ustęp 20.**

Gałąź zawodu głównego.

Przeto na przykład podać należy:

co do osób, które w przymocie właścicieli, oficyalistów, urzędników, dzierżawców, sług, wyrobników lub na innem stanowisku pracują głównie w rolnictwie, rolnictwo — jeżeli głównie leśnictwie, leśnictwo. Komisarz spisowy winien zapytać wszystkich wyrobników przemysłowych i rolniczych czy są właścicielami lub dzierżawcami przedsiębiorstwa rolniczego a gdy dadzą odpowiedź potakującą, uczynić zapiszek szczególnemu przypadkowi odpowiedni w przedziałce 14 i 15 (zawód główny) lub 16 i 17 (zarobkowanie uboczne).

Komisarz spisowy winien także zapytać wszystkich sług rolniczych czy używają gruntu deputatowego; jeżeli odpowiedź będzie potakująca, należy zawsze wypełnić odpowiednio przedziałki zarobkowania pobocznego (15 i 16) i zwrócić należy uwagę na to, że nazwiska tych depulacistów powinny być zapisane w arkuszu ewidencyjnym domu, który zamieszkują (formularz XIII b);

co do przemysłowców, fabrykantów, rękodzielników, kupców (i ich funkcyonaryuszy: subjektów, kasyerów, kantorzystów itd.) tudzież ich pomocników, robotników, uczniów i wyrobników — szczególną gałąź (rodzaj i gatunek) ich rzemiosła, fabrykacyi, handlu lub innego przemysłu, którym się trudnią. Wyrażenia, jak fabrykant, kupiec, robotnik itp. niebyłyby dostateczne, natomiast podać należy zawsze gałąź, kategorię, np. fabryka towarów pończosznych, przędzalnia bawełny, handel towarów materyałowych, przedsiębiorstwo bankowe, przedsiębiorstwo ubezpieczeń, konfekcja odzieży, budowa kolei żelaznych, portów, kanałów. Szczególnie baczyć należy na to, żeby co do każdej osoby trudniącej się jakimś rzemiosłem, podane było dokładnie to rzemiosło; tak więc co do stolarzy, ślusarzy itp. podać należy te rzemiosła, chociażby pracowali w browarze, fabryce papieru lub w jakimś innym zakładzie;

co do urzędników publicznych i innych funkcyonaryuszy publicznych, szczególną gałąź służby ich urzędowania jako to c. k. urzędnik rządowy, administracja gminna, administracja krajowa, c. k. notaryat itp.;

co do oddających się tak zwanym wolnym zawodom — szczególną gałąź zawodu, jakoto: adwokatura, lekarz, malarz, rzeźbiarz, nadto co do artystów będących malarzami lub rzeźbiarzami dodać należy, że są artystami;

co do osób służebnych podać należy dokładnie rodzaj ich obowiązków, a więc: czy do posług domowych (np. odźwierny, stróż domu), czy do posług osobistych (u rodziny lub osób pojedynczych np. lokaj, pokojówka itp.), albo czy w rolnictwie, handlu, w gospodzie lub w innym przemyśle;

co do wyrobników, mających zatrudnienie zmienne, podać należy tę gałąź zawodu, w której pracowali podczas spisu ludności (31. grudnia 1900); jeżeli w tym czasie byli bez pracy, podać należy tę gałąź zawodu, której oddawali się przeważnie w ostatnim czasie.

Osoby znajdujące się w szpitalach, klinikach położniczych, domach podrzutek, w domach obłąkanych, jakoteż w więzieniach i aresztach i w wszelkich innych zakładach więziennych, zapisać trzeba w przedziałce 14 a według okoliczności także w 15 podług rodzaju ich zarobkowości, tylko czasowo przerwanej, która jest zapisana w listach tychże zakładów jako stan lub zatrudnienie.

Co do osób bez wyraźnego zatrudnienia zawodowego\*) podać należy źródło ich dochodu na utrzymanie, np. kapitalista, prywatysta, właściciel domu, emeryt, prebendarz, dożywotnik, beneficjent itp. — Odprawieni ze służby wojskowi i urzędnicy mają to podać dopiskiem: w. o. s. (wolny od służby), d. d. (do dyspozycji), albo n. e. (na emeryturze);

co do osób, przygotowujących się do zawodu podać należy, że są uczniami (lub uczennicami) albo studentami.

Co do małżonek, innych członków rodziny płci żeńskiej, dzieci i wszelkich innych osób mieszkania używających, podać należy zawód w przedziałce 14, jeżeli wykonywują regularnie jakąś czynność zarobkową, która przynosi im pewien dochód na utrzymanie; jeżeli regularnie głowie rodziny w zatrudnieniu pomagają, podać należy gałąź zawodu głowy rodziny. Trudnienia się własnem gospodarstwem nie uważa się za czynność zarobkową.

Tylko jeżeli co do pewnej osoby nie można podać żadnego z powyższych oznaczeń zawodu, przedziałkę 14 wypełnić należy kreską poprzeczną.

#### Ustęp 21.

Stanowisko w zawodzie głównym.

#### Do przedziałki 15. Tu podać należy co do każdej osoby, względem

której w przedziałce 14 wykazano zawód główny, stanowisko w tym zawo-

\*) Za osoby bez wyraźnego zatrudnienia zawodowego uważać należy w szczególności: kapitalistów, prywatystów, właścicieli domów itp., tudzież małżonki i innych członków rodziny płci żeńskiej, dzieci i wszelkie inne osoby mieszkania używające, jeżeli ich czynność zarobkowa jest podrzędną.



dzie głównym, mianowicie stosunek posiadania, służbowy lub robotniczy, by się z tego okazywało, czy dotyczący (lub dotycząca) jest;

Samodzielnym a względnie kierownikiem czynności (należałoby więc podać np. właściciel, współwłaściciel, posiadacz, dzierżawca, majster, dyrektor, administrator, adwokat, lekarz, notaryusz itd.);

należy do funkcjonariuszów biurowych lub nadzorczych w przedsiębiorstwie (należałoby więc podać np. koncypient, solicytator, rządca, inspektor, prokurysta, buchalter, rachmistrz, kasyer, zawiadowca ruchu, urzędnik ruchu itp.);

zostaje w innym stosunku robotniczym lub służbowym (należałoby więc podać np. czeladnik, pomocnik, uczeń, robotnik fabryczny, pomocnik robotniczy, pacholek, sługa sklepowy, sprzedawca, garson, wyrobnik, roznosiciel, woźnica, stajenny, parobek, dziewczka, kucharka, pokojówka itp.).

Co do urzędników publicznych rządowych, urzędników administracji krajowej lub gminnej również podać tu należy zawsze szczególny stopień, stanowisko w gałęzi służby (np. komisarz powiatowy, konceptista skarbowy, radca magistratu itp.).

Co do osób, dzielących mieszkanie z głową rodziny i pomagających tejże regularnie w czynnościach zawodowych, napisać należy w przedziałce 15 „pomaga”. Jednakże pomija się tu pomoc podrzędną lub świadczoną tylko wyjątkowo.

**Do przedziałki 16 i 17.** Przedziałki te wypełnić należy co do osób, które obok swego zawodu głównego, albo nie mając wyraźnego zawodu,\*) wykonywują tylko ubocznie, bądź w czasie spisu ludności, bądź w innej porze roku, czynność zarobkową, na której zasadza się znaczna część ich ogólnego dochodu. — Gałąź zawodu i stanowisko w tym zawodzie podać należy co do zarobkowania ubocznego równie dokładnie jak co do zawodu głównego.

Co do wszystkich tych osób, które nie trudnią się zarobkowaniem ubocznem, oznaczyć to należy kreską poprzeczną w przedziałkach 16 i 17.

**Do przedziałki 18, 19 i 20.** Co do osób wykonywających samodzielnie rzemiosło, przedsiębiorstwo przemysłowe lub handlowe, jakoteż dyrektorów, administratorów lub innych kierowników takich przedsiębiorstw wypełnić należy przedziałkę 18 albo 19 albo 20, stosownie do szczególnego sposobu wykonywania przemysłu. Jeżeli to są przedsiębiorstwa mieszane, to jest, jeżeli przemysł wykonywany jest i koczowniczo (przedziałka 18) i w stałym zakładzie przemysłowym (przedziałka 20), lub nietylko w domu odbiorców za zapłatą (przedziałka 19), lecz także w stałym zakładzie przemysłowym (przedziałka 20), decyduje ten sposób wykonywania, na którym przemysł głównie się zasadza. W przypadkach takich nie zapisuje się przemysłu dwa razy (w przedziałce 18 i 20 albo w przedziałce 19 i 20), lecz zawsze tylko raz, w tej przedziałce, która odpowiada najgłówniejszej formie wykonywania przemysłu.

**Do przedziałki 18.** Co do osób wykonywujących samodzielnie przedsiębiorstwo handlowe lub jakiś inny przemysł, jeżeli nie wykonywają go w stałej pracowni lub w sklepie, lecz koczowniczo jako obnoścy, firanci itp., wpisać tu należy tak; ale tak wpisać tu należy tylko co do tych osób, które swoją czynność wykonywają koczowniczo osobiście, np. druciarze, szlifiery itp., nie zaś co do tych, które do sprzedawania towarów używają obnośców (np. sprzedawcy figur gipsowych); również nie należy podawać za obnoś-

#### Ustęp 22.

Zarobkowanie uboczne.

Sposób wykonywania rzemiosła, przedsiębiorstwa przemysłowego i handlowego.

#### Ustęp 23.

Przemysł samodzielny, wykonywany koczowniczo.

\*) Za osoby bez wyraźnego zatrudnienia zawodowego uważać należy w szczególności: kapitalistów, prywatystów, właścicieli domów itp., tudzież małżonki i innych członków rodziny płci żeńskiej, dzieci i wszelkie inne osoby mieszkania używające, jeżeli ich czynność zarobkowa jest tylko podrzędną.

ców szwaczek, siodlarzy itp., w domu odbiorców za zapłatą pracujących, dla których przeznaczona jest przedziałka 19.

We wszystkich tych przypadkach, w których na pytanie odpowiada się **tak** w przedziałce 18, trzeba jeszcze także podać, czy przemysł ten wykonywany jest w zawodzie głównym (przedziałka 14), czy w zarobkowaniu ubocznym (przedziałka 16). Przez skrócenie wpisuje się na oznaczenie zawodu głównego głoski *ZG* a na oznaczenie zatrudnienia ubocznego *ZU*. Gdy więc zachodzi przypadek takiego wykonywania przemysłu w zawodzie głównym, wpisać należy: tak, *ZG*, gdy wykonywane jest w zatrudnieniu ubocznym: tak, *ZU*.

#### Ustęp 24.

Przemysł samodzielny wykonywany po domach.

**Do przedziałki 19.** Przedziałka ta przeznaczona jest dla tych samodzielnych w przedsiębiorstwie handlowem lub jakimkolwiek innym przemysłem, którzy pracę przemysłową wykonywają za zapłatą w domu odbiorców. Przeto co do osoby, która przemysł swój wykonywa w taki sposób samodzielnie, należy w tej przedziałce napisać **tak**.

We wszystkich tych przypadkach, w których na pytanie przedziałki 19 odpowiada się **tak**, podać nadto należy, czy przemysł ten wykonywa się w zawodzie głównym (przedziałka 14) czy w zarobkowaniu ubocznym (przedziałka 16). Przez skrócenie wpisuje się na oznaczenie zawodu głównego głoski *ZG* a na oznaczenie zarobkowania ubocznego głoski *ZU*. Gdy więc zachodzi przypadek takiego wykonywania przemysłu w zawodzie głównym, wpisać należy: tak, *ZG*, gdy wykonywany jest w zarobkowaniu ubocznym: tak, *ZU*.

#### Ustęp 25.

Przemysł samodzielny wykonywany w stałym zakładzie przemysłowym.

**Do przedziałki 20.** Co do wszystkich osób wykonywających samodzielnie rzemiosło lub przedsiębiorstwo przemysłowe albo handlowe, co do wszystkich przedsiębiorców przedsiębiorstw przewozowych, jakoteż dyrektorów, administratorów lub innych kierowników takich przedsiębiorstw, wypełnić należy przedziałkę 20, jeżeli na pytania przedziałki 18 lub 19 nie odpodziało tak. Jeżeli osoby te nie mają osobnego lokalu przemysłowego (np. samodzielni agenci) mieszkanie uważa się za zakład przemysłowy.

We wszystkich tych przypadkach, w których na pytanie przedziałki 20, odpowiada się **tak**, podać należy na odwrotnej stronie arkusza spisowego w oddziale na to przeznaczonym pod napisem „Adresy stałych zakładów przemysłowych” adres przedsiębiorstwa. Jako adres podaje się tu zawsze siedzibę przedsiębiorstwa, z której takowe jest istotnie kierowane.

Jeżeli ktoś jest przedsiębiorcą lub dyrektorem, administratorem lub kierownikiem kilku takich przedsiębiorstw, podać należy adresy wszystkich tych przedsiębiorstw. Gdy się podaje adres, to jeżeli wykazywane przedsiębiorstwo wykonywane jest w zawodzie głównym, „tak” wpisać należy w przedziałce 7, jeżeli zaś wykonywane jest w zarobkowaniu ubocznym, w przedziałce 8 tego oddziału i nadto trzeba osobno odpowiedzieć na pytanie przedziałki 9.

#### Ustęp 26.

Nazwisko i adres pracodawcy.

**Do przedziałki 21.** W pierwszym oddziale tej przedziałki podać należy co do wszystkich zatrudnionych w rzemiosle, w przedsiębiorstwie przemysłowym lub handlowem (funkcjonariuszów handlowych, funkcjonariuszów i robotników wszelkiej kategorii, jakoteż sług i wyrobników przemysłowych) nazwisko pracodawcy, tudzież adres domu, z którego przedsiębiorca przemysłowy lub kierownik istotnie kieruje owym przedsiębiorstwem, w którym dotyczący (dotycząca) obecnie (to jest dnia 31. grudnia 1900) jest zatrudniony (na); a więc adres warsztatu, fabryki, biura, sklepu, kantoru itp. Tyczy się to także członków rodziny pracodawcy, jeżeli są zatrudnieni w przedsiębiorstwie przemysłowym głowy rodziny w przymiotcie funkcjonariuszów, robotników lub w ogóle pracowników.

We wszystkich tych przypadkach, w których istnieje osobne oznaczenie firmy, trzeba je także podać.



Do adresu domu przydać należy nadto dopisek „ZG“, jeżeli to jest adres pracodawcy do zawodu głównego a „ZU“, jeżeli to jest adres pracodawcy do zarobku ubocznego. Jeżeli osoba zatrudniona w taki sposób w zawodzie głównym lub w zarobkowaniu ubocznym ma kilku pracodawców, podać należy nazwisko i adres tylko najgłówniejszego pracodawcy. Co do osób, które zawodu głównego w przedziałce 14 i 15 podanego nie wykonywały dnia 31. grudnia 1900 dlatego, ponieważ w tym czasie nie miały roboty, posady, pisze się w przedziałce 21 i 22 zero.

W drugim oddziale przedziałki 21 podać należy jak można najdokładniej rodzaj rzemiosła a względnie przedsiębiorstwa handlowego, gałęzi przemysłu pracodawcy wymienionego w pierwszym oddziale przedziałki 21. Np. olejarnia, browar, spedytor, handlarz obrazów, traktiernia, towarzystwo omnibusów itd.

Jeżeli zwykle oznaczenie nie wystarcza do uwydatnienia kategorii szczególnej, należy ją bliżej określić wymienieniem najważniejszych przedmiotów przetwarzanych lub wytwarzanych albo przedmiotów handlu lub w jakiś inny sposób np. tkalnia wstążek jedwabnych, drukarnia materii bawełnianych, apretura tkanin lnianych, wyrób towarów galanteryjnych metalowych, fabryka machinek do szycia, fabryka lokomotyw, handel towarów galanteryjnych skórzanymi itp.

Szczególnie pamiętać należy o tem, że także i w tej przedziałce obok każdego zapisku stać mają głoski ZG lub ZU podług tego czy zapisek odnosi się do zawodu głównego ZG czy do zarobkowania ubocznego ZU.

**Do przedziałki 22.** Za plac roboczy lub warsztat uważać tu należy wszystkie te miejsca, w których pracodawca wykonywa rzemiosło, przedsiębiorstwo przemysłowe lub przedsiębiorstwo handlowe; a przeto także wszelkie place fabryczne, budowiska i wszelkie lokale do pracy, spichlerze, magazyny, izby sklepowe i pisarskie, okręty i inne statki, stajnie i wozownie.

Przeto np. co do woźnicy towarzystwa omnibusowego na pytanie przedziałki 22 odpowiedzieć należy zawsze „tak“.

Jeżeli zatrudnienie zmienia się w ten sposób, że ktoś pracuje czasowo na placu roboczym, w warsztacie pracodawcy, czasowo zaś w swoim własnym mieszkaniu, to na pytanie podane w przedziałce 22 odpowiada się „nie“ tylko w takim razie, jeżeli przeważnie największą część pracy wykonywa się we własnym mieszkaniu.

Nie mający posady lub pracy (obacz ustęp 26 instrukcji) winni w przedziałce 22 napisać zero.

**Do przedziałki 23 i 24.** Umiejętność czytania i pisania oznacza się w ten sposób, że co do osób umiających i czytać i pisać wpisuje się w przedziałce 23, a co do osób, które wprawdzie pisać nie umieją, ale umieją czytać w przedziałce 24, liczbę 1. Jeżeli liczona osoba nie umie ani czytać ani pisać, kładzie się w obu przedziałkach kreskę poprzeczną.

**Do przedziałki 25 i 29.** Jako **czasowo obecne** oznacza się przez wpisanie cyfry 1 w przedziałce 25 te osoby, które dnia 31. grudnia 1900 tylko z powodów przemijających przez czas krótki są obecne w mieszkaniu, w którym się je liczy;

jako **stałe obecne** oznacza się w przedziałce 26 te osoby, które w czasie spisu ludności znajdują się w swoich zwykłych mieszkaniach.

Co do każdej osoby stałe obecnej, w szczególności zaś także co do dzieci w arkuszu spisowym zapisanych podać nadto należy w przedziale 27 dokładnie rok, od którego w gminie miejsca spisu dobrowolnie i bez przerwy przebywają.

Rodzaj rzemiosła a względnie przedsiębiorstwa handlowego, gałęzi przemysłu pracodawcy.

#### Ustęp 27.

Bliższe szczegóły co do miejsca pracy.

#### Ustęp 28.

Umiejętność czytania i pisania.

#### Ustęp 29.

Obecni.  
Nieobecni.  
Stały pobyt.

Za **dobrowolny** uważa się wszelki pobyt, z wyjątkiem pobytu w więzieniach, aresztach i domach dla obłąkanych itp.

Pobyt jest **nieprzestanny**, jeżeli osoba w ciągu podanego czasu nigdy nie opuściła gminy miejsca spisu w zamiarze niepowrócenia do niej.

Przeto nieobecności przemijającej, dobrowolnej (np. z powodu podróży dla przyjemności, wyjazdu na lato, podróży za interesem, pielgrzymki) nie należy uważać za przerwanie pobytu, jeżeli dotyczący zamierzał zatrzymać siedzibę w gminie miejsca pobytu. Także nieobecności w gminie miejsca spisu dla dopełnienia ustawowej powinności służby wojskowej nie uważa się za przerwę pobytu.

Jako **czasowo nieobecne** oznaczają się w przedziale 28 te osoby, które dnia 31. grudnia 1900 tylko dla przemijających powodów przez czas krótki są nieobecne w swoich zwykłych mieszkaniach;

jako **stale nieobecne** w przedziale 29, te, które dnia 31. grudnia 1900 są nieobecne w swoich zwykłych mieszkaniach, a to na czas dłuższy, np. z powodu nauki, wykształcenia zawodowego, służby, terminowania itp.

Przeto co do każdej zapisanej osoby, liczba 1 powinna być wstawiona w jednej z czterech przedziałek 25, 26, 28, 29.

### Ustęp 30.

Pobyt nieobecnych.

**Do przedziałki 30.** Jeżeli osoba nieobecna bawi w innej osadzie, ale do gminy miejsca spisu należącej, wciągnąć trzeba tylko nazwę tej osady, jeżeli zaś osoba nieobecna przebywa w innej gminie miejscowej należącej do jednego z krajów w Radzie państwa reprezentowanych (oddział ostatni ustępu 8 instrukcji), podać trzeba kraj, powiat polityczny i gminę miejscową. Jeżeli osoba nieobecna przebywa w krajach korony węgierskiej, wykazać trzeba, czy bawi w Węgrzech, w Kroacji-Slawonii, lub w Rjece z jej okręgiem. Jeżeli osoba nieobecna, o którą chodzi, pozostaje w Bośni lub Hercegowinie, te kraje trzeba wymienić. Jeżeli nieobecny przebywa za granicą, wymienić trzeba tylko państwo zagraniczne, np. Bawaryę, Francję itd.

### Ustęp 31.

Instrukcja co do szczegółów o użytkowych zwierzętach domowych i o ich posiadaczach.

We względzie wykazania zwierząt użytkowych domowych trzymać się należy ściśle tego pravidła, że szczegóły te odnoszą się wyłącznie tylko do zwierząt znajdujących się w domu, tudzież w budynkach i stajniach do domu należących. Jeżeli zatem zwierzęta są umieszczone w domu (względnie w budynkach i stajniach do niego należących), w którym właściciel zwierząt także mieszka, on ma dostarczyć potrzebnych wyjaśnień. W innym wypadku obowiązany jest to uczynić ów, któremu zwierzęta użytkowe są powierzone.

Konie zakładów hodowli koni, należy wykazać w arkuszu spisowym.

Również wykazać należy w arkuszu spisowym owe konie, które ze strony korpusów wojskowych armii lub obrony krajowej oddane zostały osobom prywatnym do używania.

Inne konie należące do skarbu wojskowego, tudzież konie i zwierzęta juczne, służące na własny użytek oficerów, liczone będą przez władze wojskowe, nie należy ich zatem wciągać do arkusza spisowego.





Kraj: . . . . .

Osada: . . . . .

Powiat polityczny: . . . . .

Ulica, plac: . . . . .

Gmina miejscowa: . . . . .

Numer domu: . . . . .

## XII a.

## Cedula domowa

do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.

(Wygotować ma właściciel domu lub jego pełnomocnik.)

**Obacz Instrukcye**  
na odwrotnej stronie.

Stale zakłady przemysłowe podane na odwrotnej stronie kart oznajmienia

[illegible]

**Uwaga:** Formularz XII a zawiera na odwrotnej stronie Instrukcję znajdującą się na stronie 347 Dz. u. p.



## **I n s t r u k c y a.**

W cedule domowej wykazać należy tylko stałe zakłady przemysłowe podane na odwrotnej stronie kart oznajmienia, nie znajdujące się w domu, którego tyczą się karty oznajmienia. Zawsze jednak mieć należy na względzie, żeby w cedułach domowych zapisane były adresy wszystkich stałych zakładów przemysłowych, które wprawdzie podane są w kartach oznajmienia, ale nie znajdują się w domu. Jednakże w jednej cedule domowej wykazać należy tylko adresy tych zakładów przemysłowych, które znajdują się w tej samej gminie. Jeżeli więc jeden z lokatorów podał na odwrotnej stronie karty oznajmienia na przykład 3 stałe zakłady przemysłowe znajdujące się nie w tym domu lecz w 3 rozmaitych gminach, wypełnić należy 3 ceduły domowe. Jeżeli zaś wszyscy lokatorowie domu podali na odwrotnej stronie kart oznajmienia na przykład 4 stałe zakłady przemysłowe nie znajdujące się w tym domu, ale leżące w tej samej gminie, wypełnić należy tylko jedną cedułę domową. Ceduły domowe dołącza się do arkusza ewidencyjnego i oddaje się je razem z innymi formularzami do spisu ludności organowi gminy, któremu czynności spisowe są poruczone.

## **XII b.**

### **Cedula domowa**

**do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.**

Dla tych gmin, w których spis ludności odbywa się zapomocą arkuszy spisowych.

---

Ta cedula domowa różni się od tamtej tylko odpowiedniami zmianami potrzebnymi z tego powodu że wypełnia ją nie właściciel domu lub jego pełnomocnik, lecz komisarz spisowy.

---



### XIII a.

## Arkusz ewidencyjny.

(Do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.)

**Kraj . . . . . powiat polityczny . . . . . gmina**  
**osada . . . . . ulica, plac . . . . . numer domu .**

(Wygotować ma właściciel domu lub jego pełnomocnik.)

[illegible]

Właściciel domu lub jego pełnomocnik winien po ostatnim zapisku (a więc w pierwszym z pozostałych wolnych wierszy) podać w przedziałce 1 sumę przedsiębiorstw a w przedziałce 6 liczbę pracowników znajdujących się w domu.

(Perforacya.)

## Arkusz ewidencyjny.

(Do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.)

**Kraj** . . . . . **powiat polityczny** . . . . . **gmina**  
**osada** . . . . . **ulica, plac** . . . . . **numer domu**

Do tego domu  
należy  
przedsiębiorstwo  
rolnicze :

C			
Nazwisko		Nazwa pospolita, nazwa domu, jeżeli istnieje	U w a g a
posiadacza, a względnie dzierżawcy	kierownika		
1	2	3	4

## Instrukcja o wypełnieniu arkusza ewidencyjnego.

(Wygotować ma właściciel domu lub jego pełnomocnik.)

Celem arkusza ewidencyjnego jest oznaczenie już przy spisie ludności, według poszczególnych domów, grona tych przedsiębiorstw i osób, które do spisu przedsiębiorstw, mającym odbyć się na wiosnę 1901, trzeba będzie opatrzyć odpowiednimi formularzami statystycznymi. Władze polityczne powiatowe winny utrzymywać arkusze ewidencyjne w ewidencji aż do dnia spisu, który będzie dla przedsiębiorstw ustanowiony.

Do tego wykonywania ewidencji służą przedziały A 3, 4 arkusza ewidencyjnego. Przeto przy spisie ludności właściciel domu lub jego pełnomocnik nie ma nic zapisywać w tych przedziałkach.

Co do wzmiankowanego spisu przedsiębiorstw należy rozróżniać:

1. Przedsiębiorstwa rzemieślnicze, handlowe lub przemysłowe wykonywane w stałym zakładzie przemysłowym (przedziały 1, 2, 5 pod A).

Do przedziały 1: Tutaj podać należy nazwisko posiadacza zakładu przemysłowego; jeżeli jest to spółka (spółka akcyjna, stowarzyszenie zarobkowe i gospodarcze, związek, fundacja itp.), podać należy oznaczenie tego stowarzyszenia.

Do przedziały 2: Tutaj wymienić należy szczególną gałąź (rodzaj lub gatunek) rękodzielnictwa, rzemiosła, przedsiębiorstwa handlowego, fabrykacji, na przykład tokarstwo, stolarz, handel towarów korzennych, fabryka gwoździ.

Nadmienia się jednak wyraźnie, że znajdujące się w domu stałe zakłady przemysłowe przedsiębiorstwa rzemieślnicze, handlowego lub przemysłowego, zapisać należy także w takim razie, jeżeli dnia 31. grudnia 1900 nie są w ruchu; dostatecznym jest, że te stałe zakłady przemysłowe w ogóle istnieją w domu.

2. Tych pracobierców przemysłowych, którzy stosownie do ich podania w przedziały 22 karty oznajmienia nie są zatrudnieni ani na placu roboczym, w warsztacie, w mieszkaniu swego pracodawcy, ani z jego polecenia u odbiorców lub podróżując (przedziały 6, 7 pod B).

Do przedziały 6: Tutaj wpisać należy imię i nazwisko wszystkich tych osób, które w kartach oznajmienia, dotyczących się tego domu, odpowiedziały „Nie” w przedziały 22.

Do przedziały 7: Tutaj należy dokładnie rozróżniać, czy w przedziały 23 karty oznajmienia napisano Nie Z. G., czy Nie Z. U. (Nadmienia się, że jeżeli w przedziały 22 ma być wpisana odpowiedź Nie, jedno z tych dwu oznaczeń powinno być koniecznie przydane.) Jeżeli jest podane Nie Z. G., powtórzyć tu należy szczegóły przedziały 14, jeżeli Nie Z. U., szczegóły przedziały 16 odnośnej karty oznajmienia.

3. Pod C podać należy w arkuszu ewidencyjnym, czy do dotyczącego domu należy gospodarstwo rolnicze, czy więc dom jest punktem środkowym przedsiębiorstwa rolniczego. Jeżeli ten przypadek zachodzi, należy odpowiednio wypełnić przedziały znajdujące się pod C, jeżeli nie, wpisuje się zero w przedziały 1 i w przedziały 2.

Zakres arkusza ewidencyjnego jest więc szerszy aniżeli karty oznajmienia, gdyż obejmuje zawsze cały dom a nie, jak karta oznajmienia, same mieszkania. Przeto szczególną uwagę należy zwracać na to, żeby wszystkie znajdujące się w domu stałe zakłady przemysłowe przedsiębiorstwa, składy, warsztaty itp. zostały pod A 1 i 2 zapisane a to całkiem bez względu na to, czy posiadacze tych stałych zakładów przemysłowych mieszkają czy nie mieszkają w domu.

Natomiast pracobiercy, którzy mają być zapisani pod B w przedziały 6 i 7 powinni bez wyjątku mieszkać w tym domu, do którego się arkusz ewidencyjny odnosi a przeto należy ich wykazać w arkuszu ewidencyjnym, chociażby w kartach oznajmienia tego domu wpisani byli jako przemijająco nieobecni.

Również nie potrzeba, żeby posiadacz, dzierżawca lub kierownik przedsiębiorstwa rolniczego należącego do domu, mieszkał także w tym domu; w ogóle dostateczną jest okoliczność, że dom jest punktem środkowym przedsiębiorstwa rolniczego, chociażby najmniejszego; nazwisko posiadacza, dzierżawcy lub kierownika, stwierdzić należy w takim razie zapomocą rozpytania się.

Jednakże w takim tylko razie wygotować należy dla domu arkusz ewidencyjny, jeżeli w nim znajduje się stały zakład przemysłowy odpowiadający rubryce A lub jeżeli są pracobiercy odpowiadający rubryce B, lub jeżeli do tego domu należy przedsiębiorstwo rolnicze; gdy nie zachodzi żaden z tych przypadków, nie trzeba wygotowywać dla domu arkusza ewidencyjnego.

Lecz jeżeli stosownie do powyższego taki arkusz ewidencyjny ma być obowiązkowo wygotowany, nastąpić to ma zawsze niezwłocznie po zebraniu kart oznajmienia i arkusz ewidencyjny należy następnie dołączyć do arkusza okładowego domu formularz VII, a względnie formularz VIII.



### **XIII b.**

## **Arkusze ewidencyjne i instrukcja o wypełnianiu arkusza ewidencyjnego**

**dla gmin, w których spis ludności odbywa się za pomocą arkuszy spisowych.**

(Wygotować ma komisarz spisowy.)

---

Ten arkusz ewidencyjny i należąca do niego instrukcja zawiera tylko stosowne zmiany, potrzebne z tego powodu, że formularz ten wydaje się komisarzowi spisowemu a nie właścicielowi domu lub jego pełnomocnikowi.

---

## XIV a.

### Instrukcja dla zwierzchności gminnych o sprawdzaniu ceduł domowych, tudzież arkuszy ewidencyjnych i o dalszem postępowaniu z niemi.

(Dla gmin, w których spis ludności odbywa się zapomocą kart oznajmienia.)

#### 1. Sprawdzanie ceduł domowych.

Organa, którym gmina poruczyła wykonanie spisu ludności, winny niezwłocznie po odebraniu formularzy spisowych każdego domu sprawdzić ceduły domowe pod tym względem:

1. Czy w nich istotnie zapisane są wszystkie stałe zakłady przemysłowe na odwrotnej stronie kart oznajmienia podane, a znajdujące się poza domem. Jeżeli nie zapisano któregoś z tych zakładów przemysłowych, rzeczono organa mają niezwłocznie kazać dopisać potrzebne uzupełnienie.

2. Czy w cedule domowej nie zapisano takich stałych zakładów przemysłowych, które znajdują się w rozmaitych gminach; gdyby zachodził taki przypadek, organa rzeczono mają niezwłocznie zarządzić wygotowanie oddzielnych, stosownie do przypadku ceduł domowych.

Gdy ceduły domowe zostaną w ten sposób sprawdzone a według okoliczności sprostowane, dołączyć je należy znowu do arkusza ewidencyjnego odnośnego domu a następnie razem ze wszystkimi innymi formularzami spisowymi oddać zwierzchności gminnej, gdzie ponownie przynajmniej wrywkowo mają być sprawdzone.

#### 2. Sprawdzanie arkuszy ewidencyjnych.

Ponieważ w arkuszu ewidencyjnym domu podane być powinny pod *A* (stałe zakłady przemysłowe) i pod *C* (przedsiębiorstwa rolnicze), szczegóły, których niema w kartach oznajmienia, przeto organ, któremu wykonanie spisu ludności jest poruczone, winien przez wypytanie, jakoteż naoczne obejrzenie przekonać się, czy wszystkie stałe zakłady przemysłowe znajdujące się w domu, są także w arkuszu ewidencyjnym (przedziałka 1 i 2 pod *A*) zapisane. Organ ten ma również stwierdzić, czy do domu, którego tyczy się arkusz ewidencyjny, należy przedsiębiorstwo rolnicze i czy przedsiębiorstwo to jest w arkuszu ewidencyjnym pod *C* podane.

Osoby podane w arkuszu ewidencyjnym domu w przedziałce 6 pod *B* powinny bez wyjątku być zapisane w kartach oznajmienia (przedziałka 2 a względnie 22) domu, przeto pod tym względem sprawdzenie odbyć się ma tylko na podstawie szczegółów zawartych w kartach oznajmienia.

Arkusze ewidencyjne oddać należy razem z innymi formularzami spisowymi zwierzchności gminnej, gdzie na razie nie mają już być sprawdzane.



### 3. Postępowanie u zwierzchności gminnych z cedułami domowymi i arkuszami ewidencyjnymi.

Gdy wszystek materyał do spisu ludności należący nadejdzie do zwierzchności gminnej i ceduły domowe zostaną ponownie sprawdzone, przystąpić należy do pogatunkowania ceduł domowych. Mianowicie rozdzielać się ceduły domowe:

1. na takie, w których mieszczą się zakłady przemysłowe znajdujące się w gminie;

2. na takie, w których mieszczą się zakłady przemysłowe leżące poza obrębem gminy; te ostatnie uporządkować należy podług gmin.

Pierwsze pozostają u zwierzchności gminnej, drugie zaś odsyła się wprost, to jest bez pośrednictwa przełożonej władzy politycznej powiatowej do tych zwierzchności gminnych, w których okręgu urzędowym znajdują się wykazane stałe zakłady przemysłowe. Z tych ceduł domowych wyłączają się tylko ceduły z adresami poza granicą Austrii; ceduły te pozostają również u zwierzchności gminnej.

Jednakże ceduły domowe trzeba pogatunkować i poposyłać do gmin obcych niezwłocznie po ostatnim sprawdzeniu ceduł, gdyż inaczej opóźniłoby się prace przygotowawcze do spisu przedsiębiorstw przemysłowych, który odbyć się ma na wiosnę 1901.

To wzajemne nadsyłanie sobie ceduł domowych przez wszystkie gminy wyjaśnia, do jakiego celu służą te ceduły, mianowicie, że chodzi tu o uzupełnienie a według okoliczności o sprostowanie arkuszy ewidencyjnych.

Spodziewać się należy, że najpóźniej do końca stycznia 1901 każda gmina będzie już posiadała ceduły domowe, które wszystkie inne gminy mają jej nadesłać.

Przeto 1. lutego 1901 nastąpić ma porównanie wszystkich znajdujących się już teraz u zwierzchności gminnej ceduł domowych i arkuszy ewidencyjnych gminy.

Porównanie to ma na celu tylko przekonanie się, czy wszystkie stałe zakłady przemysłowe, zapisane we wszystkich cedułach domowych, są także wykazane w arkuszach ewidencyjnych w przedziałce 1 i 2 pod A. Jeżeli tak nie jest, to jest, jeżeli przecież znajdzie się w cedułach domowych taki stały zakład przemysłowy, który w przynależnym arkuszu ewidencyjnym nie jest zapisany, poczynić należy w tym względzie potrzebne dochodzenia i jeżeli się okaże, że ten zakład przemysłowy rzeczywiście istnieje, dotyczący arkusz ewidencyjny odpowiednio sprostować. Gdy nadesłane ceduły domowe zostaną porównane z arkuszami ewidencyjnymi, wygotować należy sumaryusz z arkuszy ewidencyjnych (formularz XV) i posłać do przynależnej władzy politycznej powiatowej z dołączeniem wszystkich arkuszy ewidencyjnych.

Zebrane ceduły domowe pozostają u zwierzchności gminnej w zachowaniu aż do skończenia się spisu przedsiębiorstw przemysłowych.

### 4. Instrukcja dla Władz politycznych powiatowych w przedmiocie utrzymywania w ewidencji arkuszy ewidencyjnych.

Władze polityczne powiatowe mają wszystkie wpisy i wykreślenia w rejestrze przemysłowym, które nastąpią w ich okręgu urzędowym w czasie pomiędzy 31. grudnia 1900 a dniem statystycznym spisu przedsiębiorstw, zapisywać we właściwych arkuszach ewidencyjnych.

## XIV b.

Instrukcja dla zwierzchności gminnych o sprawdzaniu ceduł domowych, tudzież arkuszy ewidencyjnych i o dalszem postępowaniu z niemi.

(Dla gmin, w których spis ludności odbywa się zapomocą arkuszy spisowych.)

---

W ustępach 1 i 2 słowa „organ, któremu gmina poruczyła wykonanie spisu ludności“, zastąpić należy słowami „Komisarz spisowy“ a zamiast „karta oznajmienia“ położyć „arkusz spisowy“.

---

## XV.

## Summaryusz z arkuszy ewidencyjnych.

(Do spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900.)

**Kraj:** . . . . . **powiat polityczny:** . . . . . **gmina (obszar dworski):** . . . . .

[Wygotować ma przełożony gminy (obszaru dworskiego.)]

Summaryusz z arkuszy ewidencyjnych ma na celu dowiedzenie się, ile jest stałych zakładów przemysłowych i przedsiębiorstw rolniczych we wszystkich gminach (obszarach dworskich) i osadach.

Gdy arkusze ewidencyjne zostaną porównane z nadesłanymi cedułami domowymi, to jest, gdy się odbędzie pierwsze sprawdzenie arkuszy ewidencyjnych, wygotować należy summarysz z arkuszy ewidencyjnych i tenże niezwłocznie z dołączeniem arkuszy ewidencyjnych przesłać przełożonej władzy politycznej. To musi jednak najpóźniej do 8. lutego 1900 być uskutecznione.

W przedziałce 2 tego sumaryusza wpisać należy numera tylko tych domów, z których są arkusze ewidencyjne. Gdy ostatni numer osady, z której jest arkusz ewidencyjny, zostanie wpisany, napisać należy w przedziałce 1 na następnym wierszu wyraz „Suma“ i zesumować liczby podane w przedziałkach 3, 4 i 5. Wiersz następujący należy opuścić, iżby sumy każdej osady lepiej uderzały. Przy końcu sumaryusza podobnie jak na nowym wierszu napisać należy w przedziałce 1 „Ogółem“ i zesumować sumy poszczególnych osad w przedziałkach 3, 4 i 5 podane.

Nazwa osady	Numer domu	Ilość w tym domu		Ilość przedsiębiorstw rolniczych do tego domu należących
		znajdujących się stałych zakładów przemysłowych	zamieszkałych osób, które nie są zatrudnione ani na placu roboczym, w warsztacie, w mieszkaniu swego pracodawcy, ani z jego polecenia u odbiorców ani podróżujących	
		suma przedziałek		
		2	6	
		arkusza ewidencyjnego		
1	2	3	4	5

**Uwaga:** Formularz XV ma 4 strony, z tych zaś 1 strona odpowiada stronie 355 Dz. u. p., 2, 3 i 4 strona odpowiadają stronie 356 Dz. u. p.



[illegible]

Kraj: . . . . .

Gmina miejscowa (obszar dworski): . . . .

Powiat polityczny: . . . . .

Osada: . . . . .

## XVI.

### Przegląd miejscowy

ludności podług płci, pobytu, religii, języka towarzyskiego, prawa swojszczyzny  
i przynależności do państwa,

jakoteż

przegląd zwierząt użytkowych domowych.

**Uwaga:** Formularz XVI ma 4 stronicę, z których 1 odpowiada stronicy 357 Dz. u. p., 2 i 3 odpowiadają stronicom 358 i 359 Dz. u. p., a 4 odpowiada stronicom 360 i 361 Dz. u. p.







Ludność obecna (Krajowa i obca) podług religii			
rzymsko-katolicy	grecko-ormiańsko-unici	starokatolicy	
	grecko-orientalni (nie unici)	ormiańsko-orientalni (nie unici)	
Ewangeliści	wyznania augsbur-skiego (lutrzy)	wyznania helweckiego (reformowani)	
	Herrnhuci	anglikanie	
mennonicy	unitaryanie	lipowanie	
izraelici	mahomeda-nie	innowyzna-niowi	
bezwyzna-niowi			
Suma			

[illegible][illegible]

**Razem:** .....

## Zwierzęta użytkowe domowe.

I. Koni, a mianowicie:	II. Rogacizny:	III. Mułosłów, mułów i osłów:	VI. Świń:
1. Żrebców:	1. Jaloownika niżej 1 roku:	1. Mułosłów . . . . .	1. Prosiąt aż do 3 miesięcy . . . . .
a) niżej 1 roku . . . .	a) byczków (niezrebi- nych) . . . . .	2. Mułów . . . . .	2. Warchlaków aż do 1 roku . . . . .
b) wyżej 1 roku aż do użycia do pracy . . . .	b) jaloówek . . . . .	3. Osłów . . . . .	3. Świń wyżej 1 roku, a mianowicie:
2. Klaczy:	c) cielców (trzebionych)	IV. Kóz bez względu na wiek i płeć . . . . .	a) kierzozów . . . .
a) żrebných lub ze żrebiętami ssa- mi . . . . .	2. Byków (niezrebi- onych, wyżej 1 roku) . . . .	V. Owiec:	b) macior . . . . .
b) innych klaczy . . . .	3. Cielic wyżej 1 roku:	1. Jagniąt niżej 1 roku . . . .	c) innych świń . . . .
3. Ogierów . . . . .	a) jeszcze nie cielnych	2. Owiec wyżej 1 roku, a mianowicie:	Razem świń . . . .
4. Walschów bez wzglę- du na wiek . . . . .	b) cielnych . . . . .	a) baranów . . . . .	VII. Drobni:
Razem koni . . . . .	4. Krów . . . . .	b) owiec samce . . . .	1. Kur . . . . .
	5. Wołów (trzebionych, wyżej 1 roku aż do 3 lat):	c) skopów . . . . .	2. Gęsi . . . . .
	a) jeszcze nie używa- nych do podługu albo na wypas . . . .	Razem owiec . . . .	3. Kaczek . . . . .
	b) używanych do po- dlagu . . . . .		4. Innego drobiu . . . .
	c) używanych na wy- pas . . . . .		
	wyżej 3 lat:		
	a) używanych do po- dlagu . . . . .		
	b) używanych na wy- pas . . . . .		
	Razem rogacizny . . . .		



## XVII.

### Instrukcja

#### do wygotowania przeglądu miejscowego.

Wygotowanie przeglądu miejscowego jest jednym z najważniejszych zadań w toku czynności spisowych, bo stanowi przejście od dochodzeń, w wielu poprzednich działach słowami wyrażonych, do dokładnego przedstawienia stosunków zapomocą cyfr. Osoby, którym zestawienie to jest poruczone, winny przeto te zapiski w kartach oznajmienia lub arkuszach spisowych zawarte, które przeznaczone są do przeglądu miejscowego, przenosić do niego z jak największą dokładnością i obliczyć sumy tychże dla każdej osady. Pracę tę wykonać trzeba tem sumienniej, ile że dodatkowe sprostowania i uzupełnienia naraziłyby gminy, do sporządzania przeglądów miejscowych obowiązane, na większe wydatki i nie mogłyby dotrzymać terminu wyznaczonego do złożenia przeglądów.

Aczkolwiek w myśl §. 21go przepisu do ustawy z dnia 29. marca 1869, Dz. u. p. Nr. 67, karty oznajmienia lub arkusze spisowe powinny być dokładnie sprawdzone, zanim się przystąpi do układania przeglądu miejscowego, układający przegląd pomimo tego starać się ma sam o potrzebne wyjaśnienia i w tym celu wywiadywać się, pytać, dochodzić we wszystkich takich przypadkach, gdy podane szczegóły zdawałyby się mu wątpliwymi. Nadto, sporządzając przegląd miejscowy, zwracać trzeba uwagę na to, żeby wszystkie zapiski kart oznajmienia lub arkuszy spisowych wciągnięte zostały do właściwych przedziałek przeglądu miejscowego.

Zanim się przystąpi do sporządzenia przeglądu miejscowego, poczynić trzeba w samychże kartach oznajmienia i arkuszach spisowych pewne roboty przygotowawcze, które przy poprzednich spisowaniach okazały się odpowiedniami, ponieważ ułatwiają one przenoszenie do przeglądu miejscowego. Takimi przygotowawczemi robotami są:

1. Osoby nieobecne oznaczyć w kartach oznajmienia i arkuszach spisowych odróżniając je barwą (ołówkiem czerwonym lub niebieskim), ponieważ szczegóły co do tych osób przenosić trzeba do przeglądu miejscowego oddzielnie od szczegółów dotyczących się osób obecnych.

2. W podobny sposób oznaczyć trzeba w przedziałce 2 kart oznajmienia i arkuszy spisowych, osoby należące do wojska czynnego, ponieważ osób tych nie przenosi się wcale z kart oznajmienia i arkuszy spisowych do przeglądu miejscowego. (Obacz ostatni ustęp tej instrukcji.)

3. Zsumować cyfry 1 w następujących przedziałkach kart oznajmienia lub arkuszy spisowych, a mianowicie 4, 5, 23, 24, 28 i 29. W przedziałkach 25 i 26 kart oznajmienia względnie arkuszy spisowych, zesumowanych już przez lokatorów głównych, względnie przez komisarzy spisowych, zapisaną sumę należy skontrolować a według okoliczności sprostować.

Przegląd miejscowy dzieli się na dwie części: 1. tę, w której zestawienia mają być uczynione podług porządku numerów domów (stronica II i III i według okoliczności arkusze dodatkowe); 2. tę, w której zestawienia podane być mają tylko sumarycznie dla całej osady (stronica IV.)

Do obu zestawień zaleca się użycie osobnego egzemplarza, egzemplarza roboczego formularza przeznaczonego na przegląd miejscowy i znaczenie na tymże egzemplarzu zapisków dotyczących się każdej

osoby (czy to podług domów czy też dla całej osady ogółem) we właściwej rubryce kreseczkami pionowymi a następnie zliczenie tych kreszek na II i III stronie dla każdego domu, na następnych stronicach dla całej osady i wpisanie dopiero tak uzyskanych sum atramentem w drugim egzemplarzu przeglądu miejscowego. Wszakże można układać w takich przypadkach osobne wykazy pomocnicze, które jednak powinny być jak najprostsze i takie, aby można użyć ich do sprawdzenia, czy zapiski są prawdziwe.

Aby cyfry powoływać należyście do odpowiednich przedziałek, postępować trzeba według następujących wskazówek:

W przedziałce 1 II strony wpisać trzeba domy w porządku arytmetycznym numerów domów.

Jeżeli dom jaki podany jest jako niezamieszany, numer jego trzeba i tak wpisać; atoli w takim razie inne przedziałki przekreślić należy linią poprzeczną.

Gdyby się zdarzyło, co jest rzeczą prawie niemożliwą przy ścisłym zachowywaniu przepisów ustawowych, iżby w skutek nieprzewidywanej przeszkody nie zdołano dojść, który numer ma jakiś budynek zamieszany, dać trzeba temu budynkowi numer następujący po numerze ostatniego domu, a że wszystkie rubryki przeglądu miejscowego, odnoszące się do tego budynku, trzeba wypełnić odpowiednimi cyframi, to się samo przez się rozumie.

Okoliczność, czy domy są zamieszkane, czy nie zamieszkane, zaznaczyć należy wpisaniem cyfry 1 w przedziałkach 2 lub 3.

Ilość rodzin utrzymujących mieszkania do przedziałki 4 podaje trzecia przedziałka arkusza zbiorowego XI. Do wszystkich innych przedziałek przeglądu miejscowego brać trzeba zapiski podane w kartach oznajmienia lub arkuszach spisowych.

Przedziałki 4 do 21 strony II i 22 do 27 strony III przeznaczone są do wykazania ludności obecnej (krajowej i obcej) podług pojedynczych domów.

Krajowców nieobecnych bierze się z przedziałek 28, 29 i 30 kart oznajmienia lub arkuszy spisowych i zapisuje cyframi w przedziałkach 29 aż do 36 (stronica III) przeglądu miejscowego, poczem oblicza się w przedziałce 28 przeglądu miejscowego sumę nieobecnych obu płci dla każdego domu.

Atoli ci nie powinni być wcale liczeni w przedziałkach 5 aż do 27 strony II, ponieważ tu policzona być ma tylko ludność rzeczywiście obecna. Jeżeli osoba zapisana jako nieobecna, znajduje się w innym domu tej samej osady, tedy, aby jej nie policzyć dwa razy przy zestawieniu przeglądu miejscowego, nie trzeba jej liczyć w domu, w którym jest nieobecna, ponieważ domyślać się należy, że już policzono ją za obecną w tym domu, w którym się istotnie znajduje.

Ponieważ według §. 14 przepisu o wykonaniu spisu ludności, policzyć trzeba z ludności nieobecnej tylko krajowców, to jest osoby przynależne do krajów reprezentowanych w Radzie państwa, przeto cudzoziemców nieobecnych zapisanych w kartach oznajmienia lub arkuszach spisowych (licząc tu pochodzących z krajów korony węgierskiej, tudzież z Bośni i Hercegowiny), nie trzeba przenosić do przeglądu miejscowego.

Gdy wszystkie osoby każdego z osobna domu (z wyjątkiem nieobecnych cudzoziemców) przeniesione zostaną do przeglądu miejscowego, dobrze jest zrobić próbę rachunkową co do każdego domu na wszystkich tych cyfrach, które się zgadzać powinny, ponieważ błędy rachunkowe daleko jest łatwiej znaleźć tym sposobem, niż po zamknięciu przeglądu miejscowego.

Skończywszy wciąganie, sumuje się cyfry osady. Najprzód zsumować trzeba przedziałkę 5 na stronie II i przedziałkę 28 na stronie III, ponieważ stanowią one liczby zasadnicze, z którymi sumy innych przedziałek zgadzać się muszą. Mianowicie zaś z sumą przedziałki 5 „Suma ogólnej ludności obecnej“ zgadzać się powinny.

- a) Na stronie II przeglądu miejscowego:  
sumy przedziałek 6 + 7 (ludność obecna podług płci);  
sumy przedziałek 10 + 13 (ludność obecna podług czasu pobytu).
- b) Na stronie II a względnie III przeglądu miejscowego:  
sumy przedziałek 14 do 27 (ludność obecna podług przynależności do państwa).
- c) Na stronie IV przeglądu miejscowego:  
suma „ludności obecnej podług religii“;  
suma „ludności obecnej podług stopnia wykształcenia“.

Z sumą przedziałki „razem“ w tablicy „ludność podług języka towarzyskiego“ na stronie IV, zgadzać się powinna suma przedziałek 14 do 21 na stronie II, ponieważ wykazany być ma język towarzyski tylko ludności obecnej krajowej.

Co się tyczy „ludności krajowej nieobecnej“ (stronica III przeglądu miejscowego), z jej sumą ogólną w przedziałce 28 zgadzać się powinny:

sumy przedziałek 29 + 30 (ludność krajowa nieobecna podług płci);

sumy przedziałek 33 + 36 (ludność krajowa nieobecna podług trwania nieobecności).

Tablicę „zwierząt użytkowych domowych“ w przeglądzie miejscowym stronica IV zestawia się z cyfr podanych na tylnej stronie kart oznajmienia lub arkuszy spisowych.

Wykazy osób, należących do wojska czynnego, których dostarczy Władza wojskowa, wpisać trzeba w przeglądzie miejscowym na stronie II i III przy końcu w jednym wierszu. Natomiast na stronie IV przeglądu miejscowego doliczyć trzeba wykazy uzyskane od Władz wojskowych do odpowiednich przedziałek i pozycji ludności cywilnej.



## XVIII.

### Przegląd gminny.

[Przegląd gminny różni się od formularza XVI (Przegląd miejscowy) tylko zmianami, których wymaga istota rzeczy.]

---

## XIX.

### Przegląd powiatowy.

[Przegląd powiatowy różni się od formularza XVI (Przegląd miejscowy) tylko zmianami, których wymaga istota rzeczy.]

---

